

ที่ ยธ ๐๗๐๕.๓/ ๓๖๑๕๖

ถึง เรือนจำ ทัณฑสถาน สถานกักกัน สถานกักขัง

กรมราชทัณฑ์ ขอส่งคู่มือหลักปฏิบัติในการตรวจค้น และ คู่มือมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง มาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ต่อไป

สำนักทัณฑวิทยา
กลุ่มงานวิชาการด้านการราชทัณฑ์
โทร. ๐ ๒๙๗๖ ๓๓๘๒
โทรสาร ๐ ๒๙๖๗ ๓๓๘๒

คำนำ

เรือนจำ หรือสถานที่คุมขัง กักขัง ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ เป็นสถานที่ที่จำเป็นจะต้องจัดให้มีระบบการรักษาความปลอดภัย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุร้ายต่างๆขึ้น รวมทั้งเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำ และการตรวจค้นถือเป็นมาตรการในการรักษาความปลอดภัยประการหนึ่ง การตรวจค้นหลักๆของเรือนจำ สามารถจำแนกได้เป็น ๔ ประเภทได้แก่ การตรวจค้นตัวบุคคล การตรวจค้นยานพาหนะ การตรวจค้นอาคารสถานที่ และการตรวจค้นสิ่งของ

ดังนั้น เพื่อให้การตรวจค้นของเจ้าหน้าที่เรือนจำ ทัณฑสถาน รวมทั้งสถานที่คุมขังอื่นที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเกิดความสมดุลระหว่างหลักการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและหลักการรักษาความปลอดภัย กรมราชทัณฑ์ จึงได้จัดทำหลักปฏิบัติในการตรวจค้นขึ้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพเรือนจำต่อไป

พันตำรวจเอก
(สุชาติ วงศ์อนันต์ชัย)
อธิบดีกรมราชทัณฑ์
๒๙ กันยายน ๒๕๕๕

หลักปฏิบัติในการตรวจค้น

๑. ความหมาย

การตรวจค้น หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ได้ใช้อำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายในการตรวจสอบ ค้นหา หรือยึดสิ่งของต้องห้าม สิ่งของที่ไม่อนุญาตให้นำเข้าหรือมีไว้ในเรือนจำ

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อตรวจหาสิ่งของต้องห้าม สิ่งของไม่อนุญาต และยึดสิ่งของเหล่านั้นก่อนเข้าเรือนจำ

๒.๒ เพื่อขจัดสิ่งของต้องห้าม สิ่งของไม่อนุญาตออกไปจากภายในเรือนจำ

๒.๓ เพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำผิด

๓. หลักพื้นฐานของการตรวจค้น

๓.๑ ต้องยึดหลักความปลอดภัยในการตรวจค้น

๓.๒ ต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นในการตรวจค้น

๓.๓ กำหนดตัวบุคคลตรวจค้นโดยจะต้องเป็นผู้ที่ผ่านการฝึกการตรวจค้นมาก่อน

๓.๔ การตรวจค้นบุคคลต้องปฏิบัติด้วยความละมุนละม่อม และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง

๓.๕ การตรวจค้นตัวผู้หญิงจะต้องมีเจ้าหน้าที่หญิงทำการตรวจค้น

๓.๖ กำหนดวิธีการกรณีมีเหตุการณ์ร้าย หรือพบสิ่งของต้องห้าม

๓.๗ ต้องดำเนินการเพื่อรักษาหรือคุ้มครองพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อดำเนินคดี

๓.๘ ต้องจัดสถานที่ที่เหมาะสมในการตรวจค้นบางประเภท

๔. ประเภทของการตรวจค้น สามารถแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๔.๑ การตรวจค้นบุคคล

๔.๒ การตรวจค้นอาคารสถานที่

๔.๓ การตรวจค้นยานพาหนะ

๔.๔ การตรวจค้นสิ่งของ

๕. แนวทางปฏิบัติในการตรวจค้นบุคคล

การตรวจค้นบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจหาสิ่งของต้องห้าม สิ่งของที่ไม่อนุญาตให้นำเข้าเรือนจำ ซึ่งอาจมีการซุกซ่อนอยู่ในตัวของบุคคลต่าง ๆ ได้แก่ **เจ้าหน้าที่ ผู้ต้องขัง และบุคคลอื่นๆ** ก่อนที่จะเข้าไปภายในเรือนจำ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการเกิดเหตุร้ายและความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในเรือนจำ แต่สำหรับผู้ต้องขังนอกจากตรวจค้นก่อนเข้าเรือนจำแล้ว เจ้าหน้าที่สามารถทำการตรวจค้นในกรณีต่างๆได้ กล่าวคือ ก่อนออกจากโรงงานฝึกวิชาชีพ ก่อนขึ้นเรือนนอน ก่อน- หลังเยี่ยมญาติ พบทนาย พบบุคลากรทางการแพทย์ ไปศาล และอื่น ๆ ตามที่เจ้าหน้าที่เห็นสมควร รวมถึงกรณีที่น่าสงสัย หลักปฏิบัติในการตรวจค้นบุคคลต่างๆ มีดังนี้

จัดเตรียมอุปกรณ์ตรวจค้น ได้แก่ ๑) ถุงมือสำหรับเจ้าหน้าที่ทุกคน ๒) ไฟฉาย ๓) เครื่องตรวจจับโลหะแบบมือถือ ๔) ผ้าปิดปาก

๕.๑ การตรวจค้นผู้ต้องขัง สามารถแบ่งการตรวจค้นได้เป็น ๓ แบบ ได้แก่ การตรวจค้นแบบปกติ (Body Pat/Frick Search) การตรวจค้นแบบพิเศษ (Strip Search) และการตรวจค้นภายในร่างกาย (Body Cavity Search) โดยมีหลักปฏิบัติในการตรวจค้น ดังนี้

๕.๑.๑ การตรวจค้นสิ่งของในตัวผู้ต้องขังแบบปกติ (Body Pat/Frick Search)

ขั้นที่หนึ่ง

๑) ให้ผู้ต้องขังที่ถูกตรวจค้นยืนต่อหน้าเจ้าหน้าที่ในระยะปลอดภัย

๒) ให้ผู้ต้องขังถอดรองเท้าและถุงเท้าเพื่อส่งให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบ

๓) หากผู้ต้องขังนั้นสวมเสื้อหรือกางเกง/กระโปรงที่มีกระเป๋า เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องขังแสดงสิ่งของที่อยู่ในกระเป๋าต่อเจ้าหน้าที่ หากกระเป๋าดังกล่าวมีลิ้นกระเป๋าอยู่ด้านในต้องให้ดึงลิ้นกระเป๋าด้านในออกมาด้านนอก

๔) ให้ผู้ต้องขังเหยียดแขนทั้งสองออกมาด้านหน้า พร้อมกับให้กางนิ้วของมือทั้งสองข้างออก

๕) ให้ผู้ต้องขังก้มหน้า พร้อมกับให้ใช้นิ้วมือทั้งสองข้างสางผมสลับขึ้นและลง หากเป็นผู้ต้องขังหญิงที่มีผมยาวให้สะบัดผมด้านหลังมาด้านหน้า

๖) ให้ผู้ต้องขังเงยหน้าขึ้น พร้อมกับให้อ้าปากกว้าง (หากมีฟันปลอมให้ผู้ต้องขังถอดฟันปลอมโดยให้ผู้ต้องขังถือและแสดงฟันปลอมให้เจ้าหน้าที่เพื่อตรวจสอบ) และตรวจสอบดูภายในช่องปาก (หากเห็นไม่ชัดเจนควรใช้ไฟฉายในการส่อง)

๗) ให้ผู้ต้องขังใช้มือข้างหนึ่งดึงริมฝีปากด้านล่างลงเพื่อตรวจสอบบริเวณซอกเหงือกด้านหน้าล่าง และให้ใช้มือข้างเดิมยกริมฝีปากด้านบนขึ้น เพื่อตรวจสอบบริเวณซอกเหงือกด้านบน รวมถึงให้ผู้ต้องขังกระดกลิ้นขึ้น เพื่อตรวจดูบริเวณใต้ลิ้น

๘) ให้ผู้ต้องขังหันศีรษะไปด้านซ้าย ให้สังเกตบริเวณช่องหูด้านขวา (หากเห็นไม่ชัดเจนควรใช้ไฟฉายในการส่อง) หลังจากนั้นให้ผู้ต้องขังนำมือซ้ายมาจับใบหูด้านขวาแล้วดึงใบหูมาด้านหน้า

๙) ให้ผู้ต้องขังหันศีรษะไปด้านขวา ให้สังเกตบริเวณช่องหูด้านซ้าย (หากเห็นไม่ชัดเจนควรใช้ไฟฉายในการส่อง) หลังจากนั้นให้ผู้ต้องขังนำมือขวามาจับใบหูด้านซ้ายแล้วดึงใบหูมาด้านหน้า

ขั้นที่สอง

ตั้งแต่ขั้นที่สองไปให้แบ่งบริเวณร่างกายทั้งด้านหลังและด้านหน้าออกเป็น ๒ ด้าน คือซ้ายและขวา การตรวจควรให้เริ่มจากด้านหลังก่อนด้านหน้าเสมอ

๑) กรณีมีผนังใกล้ผู้ต้องขังให้ผู้ต้องขังหันหลังกลับโดยผู้ต้องขังจะยืนหันหน้าเข้าผนังและควรให้ผู้ต้องขังยืนห่างผนังประมาณ ๑ เมตร แยกขาทั้งสองข้างออกจากกันพอสมควร เอียงลำตัวไปข้างหน้า แขนทั้งสองข้างยกขึ้นกางนิ้วและยันผนังไว้ เจ้าหน้าที่ผู้ทำการตรวจค้นยืนด้านหลังผู้ต้องขังพร้อมยื่นขาข้างหนึ่งระหว่างขาทั้งสองข้างของผู้ต้องขัง กรณีไม่มีผนังให้ผู้ต้องขังยกแขนทั้งสองข้างและประสานมือทั้งสองข้างแล้ววางไว้ด้านหลังศีรษะ

๒) ใช้ฝ่ามือทั้งสองข้างตบเบาๆ (Pat) เริ่มตั้งแต่บริเวณคอปกเสื้อด้านหลังไล่ถึงด้านหน้า หลังจากนั้นใช้ฝ่ามือทั้งสองข้างตบเบาๆ บริเวณรอบแขนเสื้อทั้งสองด้าน

๓) ใช้ฝ่ามือซ้ายกับบริเวณด้านหลังซ้าย และใช้ฝ่ามือขวากับบริเวณด้านหลังขวา เริ่มตบเบาๆ ตั้งแต่บริเวณใต้ปกเสื้อด้านหลังแล้วเคลื่อนลงมาถึงบริเวณเอว กรณีผู้ต้องขังหญิงดำเนินการเหมือนกัน

๔) ใช้ฝ่ามือซ้ายกับบริเวณด้านหน้าซ้าย และใช้ฝ่ามือขวากับบริเวณด้านหน้าขวา เริ่มตบเบาๆ ตั้งแต่บริเวณใต้ปกเสื้อด้านหน้าแล้วเคลื่อนลงมาถึงบริเวณเอว กรณีผู้ต้องขังหญิงดำเนินการเหมือนกัน

ขั้นที่สาม

การตรวจจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ผู้ต้องขังชายจะใส่กางเกงขาสั้นเป็นหลัก ส่วนในหน้าหนาวอาจใส่กางเกงขายาว บางกรณีผู้ต้องขังชายคาดเข็มขัดได้ ส่วนผู้ต้องขังหญิงจะสวมใสผ้าถุงเป็นส่วนมาก แต่บางครั้งอาจสวมกางเกงเวลานอน ซึ่งวิธีการตรวจก็จะแตกต่างไปในรายละเอียด

๑) หากผู้ต้องขังคาดเข็มขัด เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้ถอดเข็มขัดเพื่อส่งให้เจ้าหน้าที่ตรวจ (ขณะส่งต้องให้ผู้ต้องขังหันหน้าไปด้านที่ไม่เห็นเจ้าหน้าที่) เจ้าหน้าที่ตรวจ เมื่อตรวจเสร็จให้วางเข็มขัดไว้บริเวณด้านข้างของเจ้าหน้าที่

๒) ใช้ฝ่ามือซ้ายตบเบาๆ บริเวณขอบเอวกางเกง/ผ้าถุงด้านหลังซ้าย และใช้ฝ่ามือขวาตบเบาๆ บริเวณขอบเอวกางเกง/ผ้าถุงด้านหลังขวา หลังจากนั้นดำเนินการส่วนด้านหน้าเหมือนกัน

๓) ใช้ฝ่ามือซ้ายตบเบาๆ บริเวณกางเกง/ผ้าถุงด้านหลังซ้าย และใช้ฝ่ามือขวาตบเบาๆ บริเวณขอบเอวกางเกง/ผ้าถุงด้านหลังขวา (บริเวณสะโพกด้านหลัง) หลังจากนั้นดำเนินการส่วนด้านหน้าเหมือนกัน (บริเวณสะโพกด้านหน้า) กรณีเป็นกางเกงขาสั้นให้ตรวจบริเวณของขากางเกงทั้งด้านหลังและด้านหน้าด้วย

๔) ใช้ฝ่ามือข้างหนึ่งตบเบาๆ บริเวณขาหนีบด้านล่างหากผู้ต้องขังสวมกางเกง กรณีผู้ต้องขังสวมผ้าถุงดำเนินการเท่าที่จะทำได้ตามสภาพ การดำเนินการต้องมีความระมัดระวัง โดยยึดหลักการเคารพถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๕) ใช้ฝ่ามือข้างหนึ่งตบเบาๆ บริเวณขาหนีบ (บริเวณอวัยวะเพศ) ด้านหน้า การดำเนินการต้องมีความระมัดระวัง โดยยึดหลักการเคารพถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๖) กรณีเป็นกางเกงขายาว/ผ้าถุง ใช้ฝ่ามือทั้งสองข้างตบเบาๆ บริเวณขาทั้งสองข้างโดยเริ่มจากด้านบนลงด้านล่าง เน้นการตรวจบริเวณชายกางเกง/ผ้าถุง อนึ่งหากผู้ต้องขังสวมกางเกงขาสั้นไม่ต้องใช้ฝ่ามือตบเบาๆ บริเวณขา

๗) ให้ผู้ต้องขังยกเท้าข้างหนึ่งขึ้นด้านหลังพร้อมทั้งให้ผู้ต้องขังกระดิกนิ้วเท้า หลักจากนั้นให้ดำเนินการเช่นเดียวกันกับเท้าข้างตรงกันข้าม

หมายเหตุ เรือนจำ/ทัณฑสถานจะใช้การตรวจด้วยอุปกรณ์ในข้อ ๕.๒ ร่วมกับวิธีการค้นตัวผู้ต้องขังแบบปกติด้วยก็ได้

๕.๑.๒ การตรวจค้นสิ่งของในตัวผู้ต้องขังแบบพิเศษ (Strip Search) การตรวจค้นลักษณะนี้ เป็นการตรวจค้นแบบถอดเสื้อผ้า จะกระทำต่อเมื่อมีเหตุสงสัยหรือเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการซุกซ่อนสิ่งของต้องห้ามตามร่างกาย และต้องตรวจค้นภายในห้องหรือบริเวณที่ลับตา เพื่อมิให้เกิดความอับอายซึ่งถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ หลักการสำคัญเจ้าหน้าที่จะต้องไม่สัมผัสร่างกายของผู้ต้องขังอย่างเด็ดขาด การตรวจค้นแบบนี้ควรมีเจ้าหน้าที่อย่างน้อย ๒ คน เพื่อป้องกันการร้องเรียน ขั้นตอนการตรวจค้นแบบพิเศษจะคล้ายกับการตรวจค้นแบบปกติ จุดที่แตกต่างอยู่ที่ขั้นที่ ๒ และ ๓ กล่าวคือขั้นที่ ๒ และ ๓ ของการตรวจค้นปกติจะเป็นการสัมผัสผู้ต้องขัง แต่ขั้นที่ ๒ และ ๓ ของการตรวจค้นแบบพิเศษจะเป็นการสั่งให้ผู้ต้องขังถอดเสื้อผ้าและทำท่าตามคำสั่งที่เจ้าหน้าที่กำหนด ดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง ปฏิบัติเช่นเดียวกับการตรวจค้นแบบปกติ

ขั้นที่สอง เป็นขั้นตอนที่ใช้คำสั่งเพื่อให้ผู้ต้องขังปฏิบัติตาม ดังนี้

๑) เจ้าหน้าที่สั่งให้ผู้ต้องขังถอดเสื้อ (กรณีเป็นผู้ต้องขังหญิงให้ถอดชุดชั้นใน) กางเกงรวมถึงกางเกงในออกแล้วสั่งให้วางเสื้อผ้าทั้งหมดไว้ด้านข้าง (กรณีผู้ต้องขังหญิงเจ้าหน้าที่ที่อยู่ด้านหน้าสั่งให้ผู้ต้องขังใช้มือทั้งสองข้างยกเต้านมทั้งสองข้างขึ้นเพื่อตรวจดูสิ่งของที่อาจซ่อนใต้ราวนม)

๒) ให้ผู้ต้องขังหันหลังเพื่อตรวจบริเวณด้านหลัง หลังจากนั้นให้ผู้ต้องขังหันหน้าเพื่อตรวจดูบริเวณด้านหน้า หากเป็นชายที่มีพุง อาจสั่งให้ผู้ต้องขังยกพุงด้านใต้เพื่อตรวจดูบริเวณล่างหากเป็นหญิงให้ผู้ต้องขังหญิง ยกบริเวณเต้านมขึ้นเพื่อตรวจดูด้านล่างของเต้านม

ขั้นที่สาม เป็นการตรวจบริเวณลำตัวท่อนล่างลงไปซึ่งได้แก่ บริเวณอวัยวะเพศ ทวารหนัก ง่ามนิ้วเท้า และฝ่าเท้า

๑) เจ้าหน้าที่สั่งให้ผู้ต้องขังชายใช้นิ้วชี้และนิ้วกลางยกบริเวณท่อนอวัยวะเพศขึ้นด้านบนแนบกับลำตัวให้เจ้าหน้าที่ที่ออกคำสั่งสังเกตบริเวณอวัยวะเพศ (กรณีเป็นผู้ต้องขังหญิงให้ข้ามไปข้อ ๒)

๒) เจ้าหน้าที่สั่งให้ผู้ต้องขังหันหลังกลับ กางขาออกพอสมควร แล้วให้ผู้ต้องขังก้มโค้งลำตัวไปด้านหน้าของผู้ต้องขัง จนเจ้าหน้าที่ ผู้ออกคำสั่งสามารถสังเกตเห็นบริเวณช่องทวารหนัก หรือหากเป็นผู้ต้องขังหญิงเจ้าหน้าที่สามารถสังเกตเห็นส่วนของอวัยวะเพศ

๓) ให้เจ้าหน้าที่สั่งให้ผู้ต้องขังยกเท้าข้างหนึ่งขึ้นด้านหลัง (พับขาประมาณ ๙๐ องศาไปด้านหลัง) อีกทั้งให้ผู้ต้องขังกางนิ้วเท้าออก หลังจากนั้นให้ดำเนินการเช่นเดียวกันกับเท้าข้างตรงกันข้าม กรณีเจ้าหน้าที่ ๒ คน ให้อยู่ด้านหน้าผู้ต้องขัง ๑ คน และด้านหลัง ๑ คน เจ้าหน้าที่ที่อยู่ด้านหน้าเป็นผู้ออกคำสั่ง ผู้อยู่ด้านหลังเป็นผู้รับเสื้อผ้า สิ่งของ ของผู้ต้องขังและทำการตรวจสอบ โดยเมื่อตรวจสอบแต่ละอย่างแล้วเสร็จจะส่งสัญญาณให้เจ้าหน้าที่ที่อยู่ด้านหน้าดำเนินการในขั้นต่อไป

๕.๑.๓ การตรวจค้นภายในร่างกาย (Body Cavity Search)

การตรวจค้นดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบอย่างละเอียดสำหรับสิ่งของต้องห้ามหรือวัตถุแปลกปลอมในช่องต่างๆหรือทวาร ของร่างกายผู้ต้องขัง โดยใช้เครื่องมือพิเศษ

เจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นยกเว้นบุคลากรที่ผ่านการอบรมเฉพาะทาง ไม่สามารถทำการตรวจแบบดังกล่าวได้ และการตรวจค้นดังกล่าว ต้องให้ผู้ต้องขังยินยอมโดยการลงลายมือชื่อในเอกสารยินยอมและก่อนที่จะมีการพิจารณาดำเนินการตรวจค้นแบบดังกล่าวจะต้องมีข้อมูลประวัติทางการแพทย์ปรประกอบการพิจารณาด้วยทุกครั้ง

<u>หลักการการตรวจค้น</u>

๑) การตรวจเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีสิ่งของต้องห้ามซุกซ่อนภายในร่างกาย จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขังโดยทำเป็นหนังสือให้ผู้ต้องขังลงชื่อรับทราบ ทั้งนี้ การตรวจจะต้องกระทำโดยบุคลากรที่ได้รับการอบรมเฉพาะทาง

๒) ในกรณีที่ผู้ต้องขังไม่ยินยอมให้ตรวจค้น ให้นำผู้ต้องขังไปแยกการควบคุมเพื่อสังเกตพฤติกรรม สำหรับสถานที่และระยะเวลา ให้เป็นไปตามที่ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนด

๓) ข้อมูลของข้อเท็จจริงทั้งหมดที่สนับสนุนว่า "มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีสิ่งของต้องห้ามซุกซ่อนในร่างกาย" จะต้องทำในรูปแบบของเอกสาร

๔) การตรวจดังกล่าวต้องคำนึงถึงการป้องกันการติดเชื้อหรือการบาดเจ็บต่างๆ อันเกิดจากการล่วงล้ำไปในส่วนของร่างกาย

๕) ก่อนมีการนำเครื่องมือหรืออุปกรณ์อื่นใดในการตรวจค้นหาสิ่งของต้องห้าม จะต้องนำปัจจัยทางด้านสุขภาพและสวัสดิการของผู้ต้องขังมาเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาดำเนินการด้วยทุกครั้งไป

๖) เจ้าหน้าที่อื่นที่เป็นเพศตรงข้ามกับผู้ต้องขังที่ได้รับการตรวจไม่สามารถสังเกตการณ์ตรวจครั้งนั้นได้

๗) เจ้าหน้าที่ต้องบันทึกทุกขั้นตอนของการตรวจ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือ คำสั่งอนุญาตจาก ผู้บัญชาการ หรือเหตุผลของการตรวจครั้งนั้น การบันทึกต้องบันทึกไว้ในแบบการตรวจและในแบบประวัติผู้ต้องขัง

เทคนิคการตรวจค้นสิ่งของในตัวผู้ต้องขัง

๑. การตรวจค้นแบ่งร่างกายออกเป็น ๔ ส่วน คือ บนขวา บนซ้าย ล่างขวา และล่างซ้าย

๒. ออกคำสั่งให้ผู้ถูกตรวจค้นหันหน้าเข้ากำแพงหรือหันหลังให้ผู้ตรวจค้น และให้กางขาเสมอไหล่ให้เสียสมดุลและยกมือกางแขนออกทั้งสองข้าง

๓. การตรวจค้น ส่วนบนของร่างกายให้ใช้มือข้างถนัดจับบริเวณคอเสื้อหรือบริเวณลำคอ เพื่อป้องกันการต่อสู้แล้วใช้มือข้างที่ไม่ถนัดตรวจค้นร่างกายตามที่แบ่งร่างกายส่วนบน

๔. การตรวจค้น ส่วนล่างของร่างกายให้ใช้ มือข้างถนัดจับบริเวณขอบกางเกงหรือบริเวณหูกางเกงเพื่อป้องกันการต่อสู้แล้วใช้มือข้างที่ไม่ถนัดตรวจค้นร่างกายตามที่แบ่งร่างกายส่วนล่าง

๕. ในขณะตรวจค้นผู้ต้องขังให้มีเจ้าพนักงานคอยระวังป้องกัน อย่างน้อย ๑ คน คอยสังเกตพฤติกรรมผู้ต้องขังขณะถูกตรวจค้น ขณะตรวจค้นให้ดำเนินการ ดังนี้

- ให้มองตาผู้ถูกตรวจค้นเพื่อหาข้อพิรุธหรืออากัปกริยาเพราะปกติผู้ที่ซุกซ่อนหรือนำสิ่งของต้องห้ามเข้าหรือออกจะมีอาการตื่นกลัว แววตาลุกลน เหงื่อซึมตามผิวหนัง เป็นต้น

- ให้สัมผัสบริเวณทรวงอกที่ตั้งหัวใจ เพราะปกติผู้ต้องขัง ที่ซุกซ่อนหรือนำสิ่งของต้องห้ามเข้าหรือออก จังหวะการเต้นของหัวใจจะเต้นเร็วผิดปกติ

- บริเวณร่างกายที่ควรสังเกตขณะตรวจค้นตัวบุคคล

๑) เส้นผม โดยการสะบัดผม/กัมศีรษะ/หวีผม

๒) หลังใบหูและใน รูหู โดยการใช้มือสัมผัส

๓) รูจมูก โดยให้พ่นลมออกในลักษณะการสั่งน้ำมูกแรงๆ

๔) ปากโดยการอ้าปาก กระดกลิ้น สัมผัสบริเวณกระพุ้งแก้ม

๕) ลำคอ โดยการใช้ฝ่ามือสัมผัสบริเวณลำคอ

๖) รักแร้ โดยการให้กางแขนเสมอไหล่ และพลิกท่อนแขน

๗) ข้อพับแขน โดยการให้ยืดแขนตึงและพลิกท่อนแขน

๘) ฝ่ามือ โดยการกางฝ่ามือและพลิกมือ

๙) ง่ามนิ้วมือ โดยการ กางนิ้วมือออกและพลิกฝ่ามือ

๑๐) หน้าอก ของผู้ต้องขังชายอ้วนหรือผู้ต้องขังหญิงโดยการยกเต้านมขึ้นและสังเกตบริเวณใต้ราวนม

๑๑) หน้าท้องของผู้ต้องขังชายหรือผู้ต้องขังหญิงที่อ้วนมีหน้าท้องโดยการยกหน้าท้องขึ้นและสังเกตบริเวณใต้หน้าท้อง

๑๒) สะดือโดยการสังเกตว่ามีสิ่งของต้องห้ามซุกซ่อนหรือไม่

๑๓) ขาหนีบ โดยการใช้มือสัมผัส หากเป็นหญิงอาจให้ ลุกนั่งและยืนกางขาออก

๑๔) อวัยวะเพศ ผู้ต้องขังชายให้ลูกอัณฑะ ผู้ต้องขังหญิงให้สังเกตว่ามีเทปหรือผ้าปิดแผล บริเวณช่องคลอดหรือไม่

๑๕) ทวารหนัก โดยการโก้งโค้ง หากสงสัยสามารถให้ลุกนั่งได้

๑๖) ต้นขา โดยการใช้มือสัมผัสบริเวณกางเกงหรือกระโปรงว่ามียางรัดหรือเทปปิดรัดสิ่งของไว้มือหรือไม่

๑๗) ข้อพับขา หากใส่กางเกงขายาวหรือกระโปรงให้ยืน ใช้มือสัมผัสและลุกนั่ง

๑๘) ง่ามนิ้วเท้า โดยการกางนิ้วเท้าและสังเกต

- เสื้อผ้าผู้ต้องขังที่ควรสังเกต

๑) ตะเข็บเสื้อและกางเกง โดยการส่องกับแสงแดดหรือแสงไฟฉาย และสัมผัส

๒) จัดเตรียมเสื้อผ้าชุดใหม่ให้ผู้ต้องขังเปลี่ยนเมื่อเข้ามาในเรือนจำแล้วนำเสื้อผ้าชุดเดิมที่ตรวจค้นแล้วไปทำความสะอาดทันที

๖.จัดให้มีการหาข่าว เพื่อทราบถึงสิ่งผิดปกติต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง

๕.๒ การตรวจค้นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานภายในเรือนจำ

กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จะต้องถูกตรวจตามขั้นตอน โดยเริ่มจากการใช้เครื่องตรวจโลหะแบบ เดินผ่าน (Walk Through Metal Detector) หรือเครื่องตรวจโลหะแบบมือถือ (Handheld Metal Detector) ส่วนรองเท้าและสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่จะนำเข้าไปภายในเรือนจำ จะต้องนำออกแสดงให้ผู้ตรวจค้นทราบ และนำผ่านเครื่อง X-ray แบบสายพาน ในกรณีที่เรือนจำมีอุปกรณ์ดังกล่าว

นอกจากนี้ ในกรณีที่เรือนจำมีอุปกรณ์สำหรับการตรวจหาสารเสพติด ได้แก่ สุนัขดมกลิ่น (Canine search) หรือเครื่องตรวจหาสารเสพติด (Sniffer) หรือเครื่อง X-ray บุคคล (Body Scanner) ซึ่งสามารถตรวจหาได้ทั้งวัตถุและสารเสพติด ให้เจ้าหน้าที่ผู้ที่จะเข้าไปภายในเรือนจำ ได้รับการตรวจจาก *อุปกรณ์ทั้งหมดที่กล่าวมาเท่าที่จะสามารถกระทำได้*

๕.๒.๑ ขั้นตอนการตรวจค้นตัวบุคคล และการ X-ray สิ่งของที่จะนำเข้าไปภายในเรือนจำ

๑) ให้เจ้าหน้าที่ถอดหมวก เสื้อคลุม รองเท้า รวมทั้งอุปกรณ์สิ่งของที่จะนำเข้าเรือนจำทุกชนิดที่เป็นโลหะ วางไว้ในภาชนะพลาสติกที่เรือนจำจัดไว้ เพื่อเตรียมนำเข้าเครื่อง X-ray แบบสายพาน (กรณีที่ไม่มีเครื่อง X-ray ให้ตรวจค้นสิ่งของเหล่านั้นโดยละเอียด)

๒) ให้เจ้าหน้าที่เดินผ่านเครื่องตรวจโลหะแบบเดินผ่าน (ครั้งที่ ๑) หากพบว่ายังมีเสียงเตือนโลหะดังขึ้น ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบตัวเอง หากพบอุปกรณ์ที่เป็นโลหะเพิ่มเติม ให้แยกออกไว้ในภาชนะพลาสติกที่จัดให้

๓) ให้เจ้าหน้าที่ย้อนกลับไปเดินผ่านเครื่องอีกครั้ง (ครั้งที่ ๒) หากยังคงมีเสียงสัญญาณเตือน ให้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ ๒ ใหม่ หรือในกรณีที่ผู้ตรวจค้นเห็นว่าน่าจะมีสิ่งของต้องห้ามซุกซ่อนอยู่ สามารถเรียกเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวมายืนที่จุดตรวจค้น แล้วใช้เครื่องตรวจโลหะแบบมือถือ ตรวจหาสิ่งของต้องสงสัยได้

๔) หากพบสิ่งของต้องสงสัยให้เจ้าหน้าที่นั้นแสดงความบริสุทธิ์ แล้วให้จดบันทึกถึงสาเหตุของสัญญาณเตือนที่ดังไว้ การบันทึกให้บันทึก ชื่อเจ้าหน้าที่ผู้นั้น วันและเวลาที่ตรวจค้น สถานที่ที่จะเข้าไป (จุดใดในเรือนจำ) วัตถุที่ทำให้เกิดสัญญาณเตือน และชื่อผู้ตรวจค้น

๕) *กรณีที่ไม่มีสัญญาณเตือนดังจากเครื่องตรวจโลหะแบบเดินผ่าน หรือเจ้าหน้าที่ได้ใช้อุปกรณ์* ตรวจโลหะแบบมือถือแล้ว ให้ผู้ตรวจค้น ตรวจค้นแบบปกติต่อไปตามวิธีการที่กำหนด

๕.๒.๒ ขั้นตอนการตรวจค้นในกรณีที่เรือนจำมีอุปกรณ์สำหรับการตรวจหาสารเสพติด

๑) หลังจากดำเนินการตามขั้นตอนในข้อ ๕.๒.๑ แล้ว ให้เจ้าหน้าที่สวมรองเท้า แล้วเข้ายืนประจำตำแหน่งในเครื่องตรวจหาสารเสพติด หรือเครื่อง X-ray บุคคล

๒) ให้เจ้าหน้าที่รอดูสัญญาณ/รอฟังคำสั่ง และปฏิบัติตามคำสั่งจากเครื่อง/ผู้ตรวจค้น (เช่น อาจมีการสั่งให้ยืนนิ่ง ให้จับพนักพิง หรือให้กางแขน เป็นต้น)

๓) เครื่องจะใช้ระยะเวลาการทำงานเล็กน้อย หลังจากนั้นให้สังเกตสัญญาณไฟ หรือสัญญาณเสียง ซึ่งจะแจ้งบอกเมื่อเครื่องทำงานเสร็จสิ้นแล้ว เจ้าหน้าที่จึงก้าวออกจากเครื่องได้

๕.๓ การตรวจค้นบุคคลอื่น

บุคลอื่น หมายถึง บุคคลที่ไม่ใช่ผู้ต้องขังหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในเรือนจำ บุคคลอื่นเราอาจห้ามมิให้เข้าเรือนจำได้หากพบว่าต้องสงสัย หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าอาจนำสิ่งของต้องห้ามเข้าเรือนจำ ดังนั้น วิธีการการตรวจค้นจึงเป็นการตรวจดูจากตาเปล่าเป็นลำดับแรก หรือมีการใช้เครื่องตรวจสิ่งของต้องห้ามที่เป็นแบบคลื่น X-ray คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือคลื่นอื่นๆ ที่สามารถตรวจจับสิ่งของต้องห้ามได้ หรือหากเป็นกลุ่มเยี่ยมผู้ต้องขังจะใช้วิธีตรวจโดยสุนัขดมกลิ่นหาสารเสพติด (Canine (K-๙) search) ถ้าสงสัยจริงๆ จะใช้การตรวจค้นตามปกติ (Pat search) การใช้วิธีการตรวจค้นแบบพิเศษ (Strip search) จะใช้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น และหากเป็นการตรวจค้นสิ่งของภายในร่างกาย (Body cavity search) จะไม่ใช้อย่างเด็ดขาด คำว่า "บุคคลอื่น" สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่

๕.๓.๑ บุคคลที่มาเยี่ยมผู้ต้องขัง แบ่งเป็น

ก. กลุ่มเยี่ยมปกติ

๑) ให้บุคคลฝากสิ่งของต้องห้ามตามระเบียบของเรือนจำไว้ในตู้เก็บสิ่งของที่เรือนจำจัดให้

๒) ในกรณีที่เรือนจำมีเครื่องตรวจโลหะแบบเดินผ่าน ให้บุคคลดังกล่าวนำสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นโลหะแยกออกไว้ในภาชนะที่เรือนจำจัดให้ ก่อนเดินผ่านเครื่องตรวจโลหะ (ครั้งที่ ๑)

๓) กรณีที่มีสัญญาณเตือนจากเครื่องดังขึ้น ให้บุคคลดังกล่าวตรวจสอบตัวเอง หากพบอุปกรณ์ที่เป็นโลหะเพิ่มเติม ให้แยกออกไว้ในภาชนะที่จัดให้ แล้วเดินผ่านเครื่องอีก (ครั้งที่ ๒)

๔) ในกรณีที่ยังคงมีเสียงเตือนดังอยู่ หรือในกรณีที่เรือนจำไม่มีเครื่องตรวจโลหะแบบเดินผ่าน เรือนจำอาจให้บุคคลดังกล่าวยืนในจุดตรวจค้น แล้วใช้เครื่องตรวจโลหะแบบมือ ตรวจบริเวณเสื้อผ้าและรองเท้าของบุคคลนั้นก็ได้

๕) เมื่อพบตำแหน่งที่เครื่องส่งเสียงแล้ว ให้บุคคลนั้นแสดงความบริสุทธิ์ หากไม่สามารถแสดงได้ ให้ขออนุญาตทำการตรวจค้นโดยใช้มือเฉพาะในจุดที่พบตำแหน่งที่สัญญาณดัง หากไม่พบสิ่งผิดปกติจึงอนุญาตให้ผ่านได้

๖) หากพบสิ่งของต้องสงสัยหรือสิ่งของต้องห้าม ให้ทำบันทึกและเสนอผู้บังคับบัญชาพิจารณาสั่งการ ทั้งนี้ จะไม่อนุญาตให้บุคคลดังกล่าวเข้าเยี่ยมจนกว่าจะมีคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา

ข. กลุ่มเสี่ยมใกล้ชิด การเยี่ยมประเภทดังกล่าวต้องมีความเข้มงวดในการตรวจค้น เนื่องจากผู้เยี่ยมสามารถใกล้ชิดผู้ต้องขังได้มากที่สุด ดังนั้น ให้ใช้วิธีตรวจแบบเดียวกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำตามที่ระบุไว้ในหัวข้อ ๕.๒ สำหรับบริเวณพื้นที่เยี่ยมใกล้ชิด ควรมีการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิดเพื่อใช้สังเกตการณ์ และหากเป็นไปได้ควรกำหนดจุดที่นั่งผู้ต้องขังให้ตรงกับมุมกล้องวงจรปิด เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถสังเกตความเคลื่อนไหวได้ตลอดเวลา

๕.๓.๒ บุคคลที่มีกิจธุระในเรือนจำ กลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มบุคคลที่มีภารกิจอื่นๆ ในเรือนจำ เช่น ครูฝึกวิชาชีพ ผู้รับเหมา คนงาน เป็นต้น ซึ่งการตรวจค้นจะใช้หลักการเดียวกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำตามที่ระบุไว้ในหัวข้อ ๕.๒

เทคนิคการตรวจค้นบุคคลนอกจากผู้ต้องขัง

๑. การตรวจค้นผู้บริหารระดับสูง

๑.๑ การตรวจค้นผู้บริหารควรให้ใช้เจ้าหน้าที่ตรวจค้นที่เป็นผู้หญิง และตรวจค้นอย่างสุภาพ

๑.๒ ควรใช้เครื่องมือตรวจค้น เช่น เครื่องตรวจโลหะแบบมือถือและเครื่องตรวจโลหะแบบเดินผ่าน และมีการสังเกตด้วย

๒. การตรวจค้น เจ้าหน้าที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน/เจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์

๒.๑ ให้บุคคลนั้นแสดงสิ่งของที่จะนำเข้าทั้งหมดให้เจ้าหน้าที่ตรวจค้นให้ละเอียดโดยการถอดหมวก ถอดรองเท้า ส่งของที่นำเข้า ให้ลงบัญชีสมุดตามรายการ เพื่อเสนอผู้บังคับบัญชาทราบ

๒.๒ ใช้อุปกรณ์ช่วยในการตรวจค้น เครื่องตรวจโลหะแบบมือถือและเครื่องตรวจโลหะแบบเดินผ่าน และหากมีเหตุต้องสงสัยว่ามีสิ่งของต้องห้าม ให้ใช้วิธีการตรวจค้นตามบุคคลทั่วไป

๒.๓ การตรวจค้น เจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าและออกเรือนจำที่มีเหตุต้องสงสัยว่ามีสิ่งของต้องห้ามให้แบ่งร่างกายออกเป็น ๔ ส่วน คือ บนขวา บนซ้าย ล่างขวา และล่างซ้าย

๒.๔ ออกคำสั่งให้ผู้ถูกตรวจค้นหันหน้าเข้ากำแพงหรือหันหลังให้ผู้ตรวจค้น และให้กางขาเสมอไหล่ให้เสียสมดุลและยกมือกางแขนออกทั้งสองข้าง

๒.๕ ขณะตรวจค้นให้มองตาผู้ถูกตรวจค้นเพื่อหาข้อพิรุธหรืออากัปกริยาเพราะปกติผู้ที่ซุกซ่อนหรือนำสิ่งของต้องห้ามเข้าหรือออกจะมีอาการตื่นกลัว แววตาลุกลน เหงื่อซึมตามผิวหนัง เป็นต้น

๒.๖ ขณะตรวจค้นให้สัมผัสบริเวณทรวงอกที่ตั้งหัวใจเพราะปกติผู้ต้องขังที่ซุกซ่อนหรือนำสิ่งของต้องห้ามเข้าหรือออก จังหวะการเต้นของหัวใจจะเต้นเร็วผิดปกติ

๒.๗ จัดให้มีการหาข่าว

๒.๘ ควรให้เจ้าหน้าที่อาวุโสระดับชำนาญงานหรือชำนาญการที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจค้น

๓. การตรวจค้น ญาติ/ผู้มาเยี่ยม

๓.๑ จัดเจ้าหน้าที่คอยสังเกตตรวจตราบริเวณรอบนอกที่ญาติอาจนัดแนะและพูดคุยกับผู้ต้องขังจ่ายนอกทำงานสาธารณะ

๓.๒ ในช่วงจัดงานพบญาติใกล้ชิดต้องตรวจค้นญาติอย่างละเอียด หากมีสิ่งของผิดระเบียบติดเข้ามาต้องถ่ายรูปไว้เป็นหลักฐานติดบอร์ดเพื่อให้ญาติผู้อื่นดูเป็นตัวอย่างไม่กล้าจะทำผิดอีกและทำการตรวจสอบประวัติและพฤติกรรมของผู้ต้องขัง

๔. การตรวจค้นบุคคลภายนอกผู้มาศึกษาดูงาน

แลกบัตรประชาชนกับบัตรของทางเรือนจำ และมีเจ้าหน้าที่ รับ-ส่ง และแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบรับทราบ โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบควบคุมดูแล

๕. การตรวจค้นบุคคลภายนอกผู้มาติดต่อแลกบัตรประชาชนกับบัตรของทางเรือนจำ และมีเจ้าหน้าที่รับ-ส่ง และแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบรับทราบ โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบควบคุมดูแล

๖. การตรวจค้นบุคคลภายนอกผู้มาทำกิจกรรม เช่น ครู/อาจารย์ เข้ามาสอนผู้ต้องขังแลกบัตรประชาชนกับบัตรของทางเรือนจำและมีเจ้าหน้าที่ รับ-ส่ง บันทึกรายการอุปกรณ์ทุกชิ้นที่นำเข้าลงในสมุดและนำเข้าเฉพาะที่จำเป็น และแจ้งหน่วยงานที่รับผิดชอบรับทราบ จัดสถานที่ให้เฉพาะการทำกิจกรรม และสามารถมองเห็นได้สะดวก โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบควบคุมดูแล

๖. การตรวจค้นยานพาหนะ (Vehicle Searches)

การจัดการควบคุมบุคคล ยานพาหนะ และวัสดุ ที่ผ่านเข้า – ออกเรือนจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณประตูเรือนจำ เป็นมาตรการสำคัญประการหนึ่งในการประกันให้เกิดการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ การอนุญาตให้นำพาหนะเข้าเรือนจำจะต้องเป็นกรณีที่จำเป็นอย่างแท้จริงเท่านั้น โดยจะต้องจัดให้มีสมุดบันทึกการเข้าออก ซึ่งระบุหมายเลขทะเบียนรถ ผู้ขับขี่ กิจธุระที่เข้าไปภายในเรือนจำ วัน/เวลา เข้าออก เป็นต้น และจะต้องมีการตรวจค้นและตรวจสอบอย่างเป็นระบบโดยเจ้าหน้าที่ที่มีเทคนิคและประสบการณ์ประกอบกับงานด้านการข่าว

หลักการสำคัญของการรักษาความปลอดภัยบริเวณประตูเรือนจำ มี ๓ ประการ ได้แก่

๑. การจัดให้มีเครื่องกีดขวางและการส่องสว่างที่เพียงพอ

๒. การจัดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

๓. การจัดการควบคุมบุคคล ยานพาหนะ และวัสดุ

อุปกรณ์ที่จำเป็นในการตรวจค้น

๑. ถุงมือสำหรับเจ้าหน้าที่ทุกคน

๒. ไฟฉาย/ ไฟสปอร์ทไลท์

๓. กระจกส่องใต้รถ หรือกล้องส่องใต้ท้องรถ

๔. กระจกเล็กส่องบริเวณซอกที่ตามองไม่เห็น

๕. เครื่องตรวจจับโลหะแบบมือถือ

๖. ผ้าปิดปาก

๗. กล้อง CCTV

อุปกรณ์ที่จำเป็นในการตรวจค้น

๑. ถุงมือสำหรับเจ้าหน้าที่ทุกคน

๒. ไฟฉาย/ ไฟสปอร์ทไลท์

๓. กระจกส่องใต้รถ หรือกล้องส่องใต้ท้องรถ

๔. กระจกเล็กส่องบริเวณซอกที่ตามองไม่เห็น

๕. เครื่องตรวจจับโลหะแบบมือถือ

๖. ผ้าปิดปาก

๗. กล้อง CCTV

* (ข้อสังเกต ห้ามใช้มือสัมผัสบริเวณที่ตามองไม่เห็น ให้ใช้อุปกรณ์ช่วย เช่น กระจก เป็นต้น)

หลักการทั่วไปของการตรวจค้นรถยนต์ทุกประเภท

๑. ตรวจค้นในรถอย่างมีระบบ ตรวจภายในรถโดยทั่วรวมทั้งใต้ที่นั่ง ใต้แผงหน้ารถ ในช่องเก็บของ และช่องเก็บเครื่องมือและแผงกันแดด

๒. ตรวจนอกรถ ได้แก่บริเวณที่เก็บของท้ายรถ/ พื้นที่บรรทุก ตะแกรงกันชนหน้าและด้านใต้ กันชนหลังและด้านใต้ ด้านบนของรถและตะแกรงเก็บสัมภาระ

๓. ตรวจใต้รถ รวมทั้งตัวรถด้านซ้ายและขวา โดยใช้เครื่องตรวจ แบบกระจกเงาและไฟฉาย (ถ้ามีกระจก/ กล้องตรวจรถที่มีไฟส่อง) ในจุดที่มองได้ยาก

๔. ตรวจห้องเครื่อง หลังแผงหม้อน้ำรังผึ้ง และรอบเครื่องยนต์ เพ่งเล็งที่ใต้ที่นั่ง พรมปูพื้น และใต้หรือหลังล้ออะไหล่

<u>ตัวอย่างเทคนิคการตรวจค้นยานพาหนะต่างๆ</u>

๑. การตรวจค้น<u>รถเข็นของ</u>

๑.๑. ติดตั้งกล้องวงจรปิดตรงจุดตรวจค้น

๑.๒ แก้ไขปรับปรุงรถเข็นมิให้มีจุดที่สามารถซุกซ่อนสิ่งของได้ โดยเฉพาะข้อต่อเหล็กซึ่งมีโครงเหล็กโปร่ง

๑.๓ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสิ่งของ ตรวจของใส่รถเข็นแล้วนำเข้า โดยมีเจ้าหน้าที่ประตูตรวจค้นโดยใช้เครื่องตรวจโลหะแบบมือถือหรือเครื่องสแกนโลหะตรวจสอบ

๑.๔ จัดให้มีการหาข่าว

๒. การตรวจค้น<u>รถปิกอัพ ๔ ล้อ/ รถบรรทุก ๖ ล้อ/ รถขนขยะ</u>

๒.๑ ติดตั้งกล้องวงจรปิดตรงจุดตรวจค้น

๒.๒ ศึกษาโครงสร้างยานพาหนะแต่ละประเภทที่เข้าและออกเรือนจำ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการตรวจค้น

๒.๓ ใช้เครื่องมือช่วยตรวจเช่น กระจกส่องใต้ท้องรถไฟสปอร์ตไลท์ส่องใต้ท้อง

๒.๔ จัดทำบันทึกเข้า-ออก รายละเอียดผู้ขับขี่และยานพาหนะ

๒.๕ ให้คนขับลงจากรถลงเวลา ลงชื่อ เพื่อเจ้าหน้าที่ทำการตรวจค้นได้

๒.๖ ทำการค้นโดยการแบ่งยานพาหนะออกเป็น ๓ ส่วน คือ

- ห้องเครื่องยนต์ ได้แก่ ใต้ฝากระโปรง บังโคลน ล้อหน้า กันชนหน้า
- ห้องโดยสาร ได้แก่ คอนโซน พวงมาลัย หลังคา เบาะนั่งใต้พื้น
- ส่วนบรรทุก ได้แก่ กระบะ ใต้พื้น ล้อหลัง กันชนหลัง

๒.๗ สังเกตสิ่งผิดปกติที่หายไปหรือเพิ่มเติมดัดแปลงติดตั้งในยานพาหนะ

๒.๘ เมื่อถึงจุดที่ส่งของต้องดับเครื่องยนต์ เอากุญแจไว้กับเจ้าหน้าที่

๒.๙ จัดให้มีการหาข่าว

๓. การตรวจค้นรถขนผู้ต้องขัง

๓.๑. ติดตั้งกล้องวงจรปิดตรงจุดตรวจค้น

๓.๒ ศึกษาโครงสร้างรถขนผู้ต้องขัง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการตรวจค้น

๓.๓ ใช้เครื่องมือช่วยตรวจเช่น กระจกส่องใต้ท้องรถไฟสปอร์ตไลท์ส่องใต้ท้อง

๓.๔ จัดทำบันทึกเข้า-ออก

๓.๕ ให้คนขับลงจากรถลงเวลา ลงชื่อ เพื่อเจ้าหน้าที่ทำการตรวจค้นได้

๓.๖ ทำการค้นโดยการแบ่งยานพาหนะออกเป็น ๓ ส่วน คือ

-ห้องเครื่องยนต์ ได้แก่ บังโคลน ล้อหน้า กันชนหน้า
- ห้องโดยสาร ได้แก่ คอนโซน พวงมาลัย หลังคา เบาะนั่งใต้พื้น
- ส่วนบรรทุก ได้แก่ เก้าอี้ ราวจับ ใต้พื้น ล้อหลังกันชนหลัง

๓.๗ สังเกตสิ่งผิดปกติที่หายไปหรือเพิ่มเติมดัดแปลงติดตั้งในยานพาหนะ เช่น เบาะรองนั่งเก้าอี้ยึดแน่นกับพื้นไม่สามารถถอดออกได้

๓.๘ เมื่อถึงจุดที่รอรับผู้ต้องขังต้องดับเครื่องยนต์ เอากุญแจไว้กับเจ้าหน้าที่

๓.๙ จัดให้มีการหาข่าว

๗. การตรวจค้นสถานที่

การตรวจค้นสถานที่ในประเทศไทยมีลักษณะของการจู่โจมตรวจค้น ซึ่งคล้ายๆ กับในต่างประเทศ เรือนจำในต่างประเทศเจ้าหน้าที่จะสุ่มตรวจค้นห้องขังของผู้ต้องขังเป็นประจำทุกวัน ซึ่งถือเป็นงานประจำของเจ้าหน้าที่ผู้คุม การตรวจค้นสถานที่ในประเทศไทยจะมีลักษณะของการจู่โจมตรวจค้น

การตรวจค้นการสถานที่สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

๑) การตรวจค้นห้องขัง

๒) การตรวจค้นตู้เก็บของ

๓) การตรวจค้นอาคารสถานที่ต่างๆ ภายในเรือนจำ

อุปกรณ์ที่จำเป็นในการตรวจค้น

๑) ถุงมือสำหรับเจ้าหน้าที่ทุกคน
๒) อุปกรณ์หยิบจับวัตถุ
๓) กระจกส่อง
๔) เครื่องตรวจจับโลหะแบบมือถือ
๕) ผ้าปิดปาก
๖) อุปกรณ์แทงหรือขุดเจาะ

๗.๑ การตรวจค้นห้องขัง

การตรวจค้นห้องขังเป็นการตรวจค้นหาสิ่งของต้องห้าม ที่อาจซุกซ่อนอยู่ในห้องขัง ตัวอาคาร ห้องน้ำ ห้องส้วมภายในเรือนนอน พื้น ประตูห้อง ลูกกรงเหล็ก รอยต่อต่างๆ ของอาคารสถานที่ การตรวจค้นห้องขังควรตรวจค้นทุกครั้งที่มีผู้ต้องขังเข้าใหม่หรือมีการสลับย้ายห้องของผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ประจำแดนควรจะมีการสุ่มตรวจค้นเรือนนอนทุกวันอย่างน้อย ชั้นละ ๑ ห้องต่อวัน กรณีเป็นห้องขังเดี่ยวที่ใช้สำหรับการลงโทษควรตรวจค้นทุกห้องทุกวัน กรณีเป็นห้องขังขนาดเล็ก ที่เรียงอยู่ในอาคารเรือนนอนควรตรวจค้นทุกวันร้อยละ ๑๐ ของจำนวนห้องขังทั้งหมด

แนวทางการตรวจค้นห้องขัง

๑) ก่อนการตรวจค้นห้องขังใด ควรเรียกผู้ต้องขังที่อยู่ในห้องนั้นมาอยู่หน้าห้องระหว่างทำการตรวจค้น

๒) ตรวจค้นตัวผู้ต้องขังแบบพิเศษทุกคนก่อนที่จะตรวจค้นภายในห้องขัง

๓) การตรวจค้นภายในเรือนนอนหรือห้องขังผู้ต้องขังจะต้องมีระบบจัดการที่ดี เพื่อป้องกันการสลับสิ่งของหรือสิ่งของหาย

๔) การตรวจค้นห้องขังควรเริ่มจากมุมหนึ่งไปสู่อีกมุมหนึ่งตามเข็มนาฬิกาหรือทวนเข็มนาฬิกาแล้วแต่จะเลือก รวมถึงเพดานและพื้น กรณีต้องตรวจสิ่งของผู้ต้องขังคนใด ควรเรียกผู้ต้องขังคนนั้นมาสังเกตการณ์การตรวจค้น

๕) การตรวจค้นควรตรวจทุกพื้นที่และสิ่งของทุกอย่างของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ต้องกระทำโดยสุภาพและคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๗.๒ การตรวจค้นตู้เก็บของ

การตรวจค้นตู้เก็บของผู้ต้องขังถือเป็นภารกิจประจำของเจ้าหน้าที่ผู้คุมในประเทศไทย ในต่างประเทศการตรวจค้นตู้เก็บของ ไม่ค่อยมีการกระทำกัน เนื่องจากสัมภาระของผู้ต้องขังจะอยู่ในห้องที่ผู้ต้องขังนอน และมีปริมาณไม่มาก ดังนั้นภารกิจดังกล่าวจึงเป็นภารกิจในการตรวจค้นห้องนอนผู้ต้องขังอยู่แล้ว มิได้แยกออกมาเป็นอีกข้อหนึ่งเหมือนเรือนจำในประเทศไทย

แนวทางการตรวจค้น (กรณีปกติ)

๑) การตรวจค้นตู้เก็บของ ควรเรียกผู้ต้องขังที่มีสิ่งของของตนเองอยู่ในตู้เก็บของ มานั่งบริเวณที่สามารถเห็นการตรวจค้นและผู้ต้องขังดังกล่าวควรได้รับการการตรวจค้นสิ่งของในตัวแบบปกติเสียก่อน

๒. มีวิธีการเพื่อป้องกันการสลับสิ่งของหรือสิ่งของหาย

๓. ควรนำสิ่งของแต่ละอย่างออกมาจากตู้เก็บของ เพื่อการตรวจค้นอย่างละเอียด หลังจากนั้นตรวจดูสภาพภายในตู้เก็บของว่ามีอะไรผิดปกติหรือไม่

๔. การตรวจค้นสิ่งของทุกอย่างของผู้ต้องขังต้องกระทำโดยสุภาพและคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๗.๓ การตรวจค้นอาคารสถานที่หรือพื้นที่ต่างๆ ภายในเรือนจำ

การตรวจค้นดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อค้นสิ่งของต้องห้าม ที่ผู้ต้องขังอาจซ่อนไว้กับอาคารสถานที่หรือใต้พื้นดินภายในเรือนจำ รวมถึงเป็นการตรวจสภาพของอาคารสถานที่หรือพื้นที่ต่างๆ ภายในเรือนจำ ให้มีความมั่นคงแข็งแรงอยู่ตลอดเวลา เจ้าหน้าที่ควรวางแผนในการตรวจค้นอาคารสถานที่หรือพื้นที่ต่างๆ อย่างน้อยร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่ทั้งหมดต่อวัน อาคารสถานที่หรือพื้นที่ต่างๆ ภายในเรือนจำที่เป็นเป้าหมายสำคัญ ได้แก่ โรงงาน พื้นที่ที่เป็นพื้นดิน เป็นต้น

แนวทางการตรวจค้น

๑) ก่อนการตรวจค้น ควรกั้นบริเวณผู้ต้องขังไว้ภายนอกพื้นที่เป้าหมาย แต่หากเป็นบริเวณโรงงานหรือบริเวณที่มีผู้ต้องขังกระทำกิจกรรมอยู่ ควรตรวจค้นสิ่งของในตัวผู้ต้องขังแบบปกติก่อนทุกครั้ง และจัดให้ผู้ต้องขังอยู่ในที่ที่เจ้าหน้าที่กำหนด

๒) ก่อนการตรวจค้น ควรแบ่งพื้นที่การตรวจค้นเป็นโซน (Zoning) และกำหนดวางแผนการตรวจในแต่ละโซนให้ครบ

๓) หากมีการตรวจสิ่งของและเป็นสิ่งของที่ไม่ใช่ของทางราชการ ควรสอบถามผู้ต้องขังว่าใครเป็นเจ้าของ และหากผู้ต้องขังคนใดแสดงตัว เป็นเจ้าของให้ผู้ต้องขังคนนั้นสังเกตการณ์การตรวจค้นด้วย หากไม่มีเจ้าของให้ทำการตรวจค้นได้เลย

๔) การตรวจค้นสิ่งของทุกอย่างของผู้ต้องขังต้องกระทำโดยสุภาพและคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

<u>เทคนิคการตรวจค้นสถานที่</u>

๑. การตรวจค้นเรือนนอน

๑.๑ เริ่มจาก หลังคา/เพดาน ดูสภาพ ร่องรอยความยึดแน่นของตะปู มีรอยร้าว ถูกงัดแงะหรือไม่

๑.๒ ตรวจสอบลูกกรง โดยใช้ไม้ตะบองรูดลูกกรงฟังเสียงความสึกกร่อน

๑.๓ ตรวจสอบอุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น รางหลอดไฟ ฝาครอบพัดลม ติดตั้งเพดาน สวิทช์ และแผงไฟ และตรวจเครื่องภายในโทรทัศน์

๑.๔ บริเวณพื้นห้อง พื้นปาเก้ ต้องเคาะดูว่าเป็นโพรงหรือไม่ บริเวณห้องน้ำมีร่องรอยสกัดพื้นกระเบื้องหรือไม่ ถังน้ำ/ขันน้ำหนากว่าปกติหรือไม่โดยการจับ บีบ ถังน้ำต้องเขย่า กล่องมีดโกนหนวด หนักกว่าปกติหรือไม่ ตรวจดู คอห่าน ในอ่างน้ำ ท่อน้ำทิ้ง ถังขยะ

๑.๕ ตรวจที่นอนเรียงหน้ากระดานหรือตรวจหัวท้ายมาชนกันเพื่อป้องกันการตรวจข้าม

๑.๖ ตรวจมุ้งลวด หากมีรอยขาด หรือรอยปะให้ตรวจอย่างละเอียดบริเวณนั้นๆ ตรวจดูผนังหลังภาพถ่ายที่ติดไว้

๑.๗ ตรวจกระติกน้ำแข็ง ต้องเปิดผ่าโฟมของกระติกหรือ ฝากระติกออก

๑.๘ ตรวจหนังสือ หนังสือที่หนาจะสามารถซุกซ่อนได้ ต้องตรวจดูโดยกางออกหนังสือหรือดูที่สัน

๑.๙ กุญแจเรือนนอนต้องแข็งแรง และต้องมีการสลับกุญแจบ่อยๆ ประมาณ ๑ สัปดาห์ละครั้ง

๒. การตรวจค้นโรงงานฝึกวิชาชีพ

๒.๑ เริ่มจาก หลังคา/เพดาน ดูสภาพ ร่องรอย ความยึดแน่นของตะปู มีรอยร้าว ถูกงัดแงะหรือไม่

๒.๒ ตรวจสอบอุปกรณ์ไฟฟ้า เช่น รางหลอดไฟ ฝาครอบพัดลมติดตั้งเพดาน สวิทช์และแผงไฟ

๒.๓ ห้ามมิให้ผู้ต้องขังเข้าห้องเก็บอุปกรณ์ในการฝึกวิชาชีพโดยไม่ได้รับอนุญาต

๒.๔ เจ้าหน้าที่ต้องควบคุมการ รับ- ส่ง เครื่องมือด้วยตนเอง

๒.๕ ตรวจสอบความแข็งแรงของห้องเก็บอุปกรณ์

๒.๖ ตรวจค้นตัวผู้ต้องขังก่อนเข้า-ออก โรงงานทุกครั้ง โดยเฉพาะ ช่างไม้ จักสาน ช่างเชื่อม

๒.๗ ตรวจพื้นที่ที่น่าสงสัยว่าจะมีการนำสิ่งของต้องห้ามไปซุกซ่อน

๓. การตรวจค้นสถานที่จุดอับจุดบอด

๓.๑ พื้นที่อับ กำหนดเป็นเขตหวงห้าม ติดตั้งกล้องวงจรปิด เช่น บริเวณราวตากผ้า บล็อกส้วม ที่อาบน้ำ กระถางต้นไม้ แนวต้นไม้ซึ่งมักใช้เป็นที่เสพยา

๓.๒ สังเกตร่องรอยการขุดใหม่ๆ และสังเกตกลุ่มผู้ต้องขังที่ไปบริเวณนั้นบ่อยๆ

๓.๓ เจ้าหน้าที่ดูแล สังเกตกลุ่มผู้ต้องขังที่เข้าไปบริเวณนั้นบ่อยๆ

๘. การตรวจค้นสิ่งของ

สิ่งของ หมายถึง สิ่งต่าง ๆที่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าเรือนจำ อาทิ ของฝากจากญาติ พัสดุที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภค สินค้าฝากขาย วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึง สิ่งของที่เจ้าหน้าที่นำเข้าและนำออกเรือนจำ สำหรับของฝากจากญาติ และพัสดุที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคถือได้ว่าเป็นปัญหาสำหรับการควบคุมของเรือนจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรือนจำที่มีผู้ต้องขังลักษณะร้าย มีอิทธิพล ที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด เนื่องจากสิ่งของดังกล่าว ถือเป็นช่องทางในการซุกซ่อนสิ่งของต้องห้ามได้อย่างดี เนื่องจากลักษณะหรือสภาพของอาหารบางอย่างไม่เอื้ออำนวยต่อการตรวจค้น รวมถึงสิ่งของ บางอย่างเช่น ผลไม้ ปาท่องโก๋ ที่สามารถนำมาเป็นส่วนผสมในการผลิตเหล้า ในต่างประเทศจะห้ามอย่างเด็ดขาดสำหรับสิ่งของที่ง่ายต่อการซุกซ่อนและยากต่อการตรวจค้น ได้แก่ อาหารที่ฝากจากญาติ และเป็นการห้ามที่ทำเหมือนกันหมดในทุกเรือนจำ ทำให้เกิดมาตรฐานเดียวกัน แต่การห้ามของต่างประเทศจะมีระบบรองรับมาตรการการห้ามอย่างดี เช่น การเพิ่มคุณภาพของอาหาร สินค้าสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่ผู้ต้องขังสามารถซื้อได้ ระบบการสาธารณสุขและการบริการ เป็นต้น ทำให้ไม่เกิดปัญหาการร้องเรียนจากผู้ต้องขัง ส่วนพัสดุหรือจดหมายในต่างประเทศยังอนุญาตให้เข้าเรือนจำ เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกได้

อุปกรณ์ที่จำเป็นในการตรวจค้น

๑) ถุงมือสำหรับเจ้าหน้าที่ทุกคน ๒) อุปกรณ์หยิบจับวัตถุ

๓) ภาชนะรองรับอาหาร ๔) เครื่องตรวจจับโลหะแบบมือถือ

๕) มีดหรืออุปกรณ์ต่างๆ ในผ่าวัสดุที่ห่อหุ้มเครื่องอุปโภคบริโภค ๖) ไฟฉาย

แนวทางการตรวจค้น

๑) หากเป็นของฝากจากญาติ ให้ญาติระบุชนิด ปริมาณหรือจำนวนของสิ่งของที่เอามาฝากอย่างละเอียด (ควรทำเป็นหนังสือ)

๒) เจ้าหน้าที่สำรวจและตรวจสิ่งของดังกล่าวต่อหน้าญาติที่นำมาฝาก

๓) ให้ผู้ต้องขังรับทราบและยินยอมรับสิ่งของที่ญาตินำมาฝาก (ควรทำเป็นหนังสือ)

๔) ให้ผู้ต้องขังยินยอมว่าของฝากดังกล่าวต้องได้รับการตรวจค้นจากเจ้าหน้าที่ ซึ่งบางครั้งภายหลังการตรวจอาจมีสภาพไม่เหมือนกับตอนที่ญาตินำมาฝากในครั้งแรก (ควรทำเป็นหนังสือ) หากผู้ต้องขังไม่ยินยอมจะไม่ได้รับอนุญาตให้รับของฝากนั้น

๕) เมื่อผู้ต้องขังรับของฝากดังกล่าวแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสิ่งของต่อหน้าผู้ต้องขังอีกครั้งหนึ่ง

หมายเหตุ กรณีเป็นสิ่งของฝากขาย ควรผ่านการตรวจจากเครื่องตรวจโลหะ รวมถึงมีการสุ่มตรวจด้วยวิธีการใดๆเพื่อสามารถทราบถึงส่วนประกอบภายในสิ่งที่บรรจุ

<u>เทคนิคการตรวจค้นสิ่งของ</u>

๑. การตรวจค้น ของฝากจากญาติ/ ประเภทของสิ่งของอื่นๆ ได้แก่ สิ่งของที่นำเข้าและออกเรือนจำโดยเจ้าพนักงาน

๑.๑. กำหนดให้มีจุดตรวจค้นบริเวณด้านนอกเรือนจำตรวจค้นสิ่งของต่อหน้าญาติ ผู้ฝากสิ่งของ หากเป็นสิ่งของตรวจค้นยากหรือเสียหายง่าย ให้ญาติผู้ฝากยินยอมให้ตรวจค้นและหากไม่ยินยอมก็ไม่อนุญาตให้ฝากเข้าเรือนจำ

๑.๒ กำหนดให้มีจุดตรวจบริเวณด้านในเรือนจำเพิ่มขึ้นอีก เพื่อตรวจค้นสิ่งของต่อหน้าผู้ต้องขังที่รับของฝาก ให้จัดทำบันทึกการยินยอมให้ตรวจค้นของฝากโดยให้รับทราบชื่อผู้ฝากเพื่อเป็นพยานหลักฐานในการตรวจค้นและควรจำกัดประเภทและปริมาณของที่รับฝากด้วย

๑.๓ หากเป็นการฝากสิ่งของให้กับผู้ต้องขังรายสำคัญหรือผู้ต้องขังที่มีพฤติกรรมจากแหล่งข่าวว่าจะลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำ ให้ทำการตรวจค้นอย่างละเอียด

๑.๔ อาหารสำเร็จรูป ให้มีภาชนะในการเทอาหารเพื่อทำการตรวจค้นโดยละเอียด

๑.๕ สิ่งของที่บรรจุอยู่ในบรรจุภัณฑ์ ให้เปิดออกและสังเกตหากอยู่ในขวดให้ใช้แสงแดด หรือไฟฉายช่วยในการตรวจค้นใช้เข็มช่วยในการตรวจค้น สบู่ เป็นต้น ที่เป็นขวดแก้วให้ถ่ายใส่ภาชนะอื่น

๑.๖ ผลไม้ที่มีเปลือกให้พิจารณาแกะเปลือกและหากเป็นผลไม้กระป๋องให้เปิดออกใส่ถุง

๑.๗ จัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีช่วยในการตรวจค้น ติดตั้งกล้องวงจรปิดตรงจุดตรวจค้น

๑.๘ จัดทำคู่มือการตรวจสิ่งของเป็นการเฉพาะ

๑.๙ จัดฝึกอบรมเทคนิคการตรวจค้น ให้เจ้าพนักงาน

๑.๑๐ จัดให้มีการหาข่าว

๒. การตรวจค้นสินค้าเข้าร้านค้าสงเคราะห์

๒.๑ จำกัดปริมาณการส่งสินค้าเจ้าหน้าที่ฝากขาย

๒.๒ เจ้าหน้าที่ร้านสงเคราะห์ควบคุมการรับสินค้าโดยใกล้ชิด

๒.๓ จัดวางสายข่าวเพื่อป้องกันการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามให้ผู้ต้องขัง

๓. การตรวจค้นวัตถุดิบหรือวัสดุอุปกรณ์เข้าแดนการศึกษา/ ฝึกวิชาชีพหรือโรงงาน/สูทกรรม

เจ้าหน้าที่ประตูตรวจค้นรถ สิ่งของโดยละเอียดทั้งภายในรถคอนโซลพวงมาลัย เบาะ ล้อ ใต้ท้องรถ และตรวจสิ่งของตามรายการ

๔. การตรวจค้นจดหมาย

๔.๑ ให้สังเกตแสตมป์อาจจะซุกซ่อนยาเสพติดบริเวณกาวด้านหลัง หรือฉีกแสตมป์เปิดดูเพื่อป้องกันการลักลอบนำสิ่งของติดมากับแสตมป์และสังเกตรหัสข้อความตัวหนังสือที่ผิดปกติ เป็นต้น

๔.๒ ตราจที่ซองจดหมายจะมีตราประทับว่าธนาณัติ หรือ CA สีฟ้า

๔.๓ ต้องตรวจดูประวัติว่าเป็นผู้ต้องขังรายสำคัญหรือไม่คดียาเสพติดรายใหญ่หรือไม่

๕. การตรวจค้นพัสดุ

๕.๑ ไม่อนุญาตให้นำกล่องเข้าไปในเรือนจำ

๕.๒ ไม่อนุญาตให้นำสเปรย์ดับกลิ่น อาหารกระป๋อง เข้าเรือนจำ

๕.๓ ไม่รับกล่องที่ไม่ระบุผู้ส่งที่ชัดเจน

๕.๔ ไม่รับกล่องที่ผู้รับ ไม่รู้จักผู้ส่ง

๙. การจู่โจมตรวจค้นกรณีพิเศษ

หมายถึงการสนธิกำลังของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ชุดปฏิบัติการพิเศษกรมราชทัณฑ์/เรือนจำ/ทัณฑสถาน ตำรวจ ทหาร ฯลฯ ตรวจค้นอาคารสถานที่ภายในเรือนจำ ทัณฑสถาน เพื่อตรวจหาสิ่งของต้องห้าม สิ่งของที่ไม่อนุญาตต่าง ๆ ซึ่งอาจมีซุกซ่อนอยู่ในเรือนจำ การตรวจค้นกรณีพิเศษควรกระทำเมื่อมีการข่าวแจ้งว่ามีสิ่งของต้องห้าม สิ่งของผิดระเบียบเข้าเรือนจำ หรือมีผู้ต้องขังคู่อริเตรียมตัวจะยกพวกตีกัน หรือกรณีมีวันหยุดราชการติดต่อกันหลายวันฯลฯ ตลอดจนมีคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา

กรณีผู้ที่สนธิกำลังร่วมที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ต้องได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้คุมพิเศษตามนัยในข้อ ๒๒ แห่งกฎกระทรวงฯ ออกตามความในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙

หลักปฏิบัติในการจู่โจมตรวจค้น

๑) การจู่โจมตรวจค้นให้ถือเป็นความลับ

๒) กำหนดพื้นที่ตรวจค้นอย่างชัดเจน

๓) จัดทำแผนการตรวจค้นและประชุมทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจค้นเกี่ยวกับแผนการและแนวทางปฏิบัติ

๔) จัดหาแผนผังเรือนจำเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ศึกษา

๕) มีการบันทึกภาพด้วยกล้องวีดีโอ

อนึ่ง วิธีการตรวจค้นให้ดำเนินการในลักษณะเดียวกับการตรวจค้นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

หมายเหตุ ในการตรวจค้นทุกประเภท กรณียึดของกลางซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษ โทรศัพท์มือถือ ให้จัดเก็บของกลางอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการจดบันทึก ประเภท สภาพ ตำแหน่งของวัตถุพยาน ถ่ายภาพ กรณีเป็นยาเสพติด ให้ชั่งน้ำหนักโดยระบุน้ำหนักหรือจำนวน บรรจุภาชนะหรือห่อ ทำตำหนิเครื่องหมาย มีพยานในการจัดเก็บและระมัดระวังรอยนิ้วมือแฝง สำหรับโทรศัพท์มือถือห้ามถอดซิมการ์ดออกจากเครื่อง

(ตัวอย่าง)

บันทึกการตรวจค้น

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ.....

ที่.....**วันที่**.....

เรื่อง รายงานผลการตรวจค้น

เรียน

ตามหนังสือ/ระเบียบ/ข้อบังคับ/คำสั่ง.....ลงวันที่.....

.....มอบหมายให้ ข้าพเจ้า.....

พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่จำนวน.....คนทำการตรวจค้น ณ ..... ในวันที่.....

เวลา.....นั้น

ผลการตรวจค้นปรากฏว่า

☐ ไม่พบสิ่งของต้องห้าม/สิ่งของผิดกฎหมาย/สิ่งของต้องสงสัยแต่ประการใด

☐ พบสิ่งของต้องห้าม สิ่งของที่ไม่อนุญาต หรือสิ่งของผิดกฎหมายจำนวน.....รายการ ปรากฏรายละเอียดตามบัญชีที่ได้แนบมาพร้อมนี้

เสร็จสิ้นการตรวจค้นเวลา.....น. (กรณีพบสิ่งของ) เห็นควรส่งรายการสิ่งของที่พบจากการตรวจค้น ตามบัญชีฯ ให้.....เพื่อดำเนินการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

(ลงชื่อ).....เจ้าหน้าที่ผู้ตรวจค้น

(.....)

คำนำ

กรมราชทัณฑ์มีนโยบายที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและสร้างมาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อเป็นการสร้างการยอมรับและความเชื่อมั่นทางสังคมต่องานราชทัณฑ์ ตลอดจนพร้อมรับมือกับการร้องเรียนของผู้ต้องขังและการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่ไม่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนหลายประเด็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากเจ้าหน้าที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน ในฐานะผู้ปฏิบัติงานมีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมผู้ต้องขังโดยตรง ขาดความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในการควบคุมผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน

ในการนี้ กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดทำคู่มือสิทธิมนุษยชนผู้ต้องขังขึ้น โดยได้รวบรวมข้อมูลจากบทบัญญัติของกฎหมาย อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ และข้อกฎหมายระหว่างประเทศ อาทิ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังขององค์การสหประชาชาติ ตลอดจนอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เพื่อให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ได้ใช้เป็นกรอบในการพัฒนาระบบปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปตามมาตรฐานต่อไป

พันตำรวจเอก
(สุชาติ วงศ์อนันต์ชัย)
อธิบดีกรมราชทัณฑ์
๒๘ กันยายน ๒๕๕๕

เกริ่นนำ

๑. ความหมายของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิ เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา และสถานภาพทางกายและสุขภาพรวมทั้งความเชื่อทางการเมืองหรือความเชื่ออื่นๆที่ขึ้นกับพื้นฐานทางสังคม สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้ (ชะวัชชัย ภาติณธุ, ๒๕๔๘:๒๙)

๒. ความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็นอารยะธรรมโลก (World Civilzation) ของมนุษย์ที่พยายามวางระบบความคิดเพื่อให้คนทั่วโลกเกิดความระลึกรู้ คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตั้งแต่ยอมรับความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรี ชาติกำเนิด สิทธิต่างๆที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิตั้งแต่กำเนิด โดยให้ความสำคัญกับคำว่าชีวิต (Life) (ชะวัชชัย ภาติณธุ,๒๕๔๘:๓) นอกจากนี้แล้ว สิทธิมนุษยชนยังมีความสำคัญในแง่ของการเป็นหลักประกันของความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพ และสภาวะโลกปัจจุบันเรื่องของสิทธิมนุษยชนก็ไม่ใช่เรื่องประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่สังคมทั่วโลกต้องให้ความสำคัญ เพราะประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ผูกพันตามพันธกรณีแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และที่สำคัญเรื่องของสิทธิมนุษยชนยังได้ถูกนำไปใช้ในทางการเมือง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าทำให้สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปคว่ำบาตรทางการฑูต การงดการทำการค้าด้วย หรือกรณีการส่งกองกำลังทหารของสหประชาชาติเพื่อเข้าไปยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในบอสเนีย เฮอร์เซโกวิน่า และในโคโซโว ของอดีตประเทศยูโกสลาเวีย เป็นต้น (กุมพล พลวัน, ๒๕๔๗:๒-๓) ด้วยสาเหตุและความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น เราจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนเพราะมีความสำคัญทั้งในด้านสังคมโลกและการสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทย

๓. สิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขัง แม้จะเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดหรือเป็นผู้ที่ศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดสร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม แต่ก็ถือว่าผู้ต้องขังเป็นประชาชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องได้รับสิทธิและความคุ้มครองจากรัฐตามสมควร สิทธิของบุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องขังนั้น หมายถึง สิทธิมนุษยชนทางอาญาเป็นสิทธิของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองเมื่อต้องคดีอาญา ซึ่งในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันทั้งในเนื้อหาและการปฏิบัติ ทั้งนี้ เพราะแต่ละประเทศมีความเชื่อและแนวคิดแตกต่างกัน ประเทศที่ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จะบัญญัติกฎหมายให้มีการรับรองคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังอย่างกว้างขวาง ตรงกันข้ามกับประเทศที่ไม่ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะไม่มีการรับรองคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังตามที่ควรจะเป็น ส่งผลให้มีการละเมิดสิทธิผู้ต้องขังเกิดขึ้นมากมาย การให้ความสำคัญแก่สิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง ถือเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญของสังคมที่จะช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคมเพื่อให้ในอนาคตเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษออกมาแล้วสามารถปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าต่อไป

๔. พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทย

พันธกรณีระหว่างประเทศเป็นเสมือนสัญญาประชาคมระหว่างประเทศที่ประเทศภาคีสมาชิกร่วมกันผูกพันเพื่อสร้างสรรวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในระดับโลก การเข้าเป็นภาคีของสนธิสัญญาก่อให้เกิดพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับสนธิสัญญา มิฉะนั้นจะต้องรับผิดในระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ก็ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญาดังกล่าว สำหรับสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามและให้สัตยาบันในปัจจุบันมี ๖ ฉบับ ได้แก่

- อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกประติบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบและพิธีสารเลือกรับ
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วย สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
- อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกประติบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ
- อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี

๕. ทำไมต้องมีคู่มือมาตรฐานสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขัง

แม้ว่าแนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน ได้มีการบัญญัติกฎหมายรองรับ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (อาทิ มาตรา ๓๙) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ (มีบัญญัติไว้หลายมาตรา อาทิ มาตรา ๑๔ ซึ่งกำหนดว่า ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง) แต่ในทางปฏิบัติบางครั้งพบข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังอยู่เนือง ๆ กอปรกับหลักปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศนั้นยังไม่เป็นที่แพร่หลายจึงเป็นการยากต่อการศึกษาค้นคว้าของเจ้าหน้าที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน และด้วยการขาดองค์ความรู้เหล่านี้ อาจเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังขึ้นได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักสิทธิมนุษยชน กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดทำคู่มือปฏิบัติฉบับนี้ขึ้น ซึ่งได้สรุปแนวทางปฏิบัติที่มักเกิดข้อร้องเรียนอยู่เสมอ และเป็นประเด็นที่องค์กรทั้งในและต่างประเทศตลอดจนสังคมภายนอกได้ให้ความสนใจและตรวจสอบการปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ อาทิ การใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง การแยกและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่าง การลงโทษผู้ต้องขัง สภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในฐานะที่เป็นมนุษย์ เป็นต้น

แนวทางปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักสิทธิมนุษยชน

๑. ด้านการควบคุม

๑.๑ การแยกประเภทผู้ต้องขัง

ผู้ถูกคุมขังประเภทต่างๆ จะต้องแยกการคุมขังออกจากกัน โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติอาชญากรรม เหตุผลแห่งการคุมขังตามกฎหมายและความจำเป็น เพื่อการปฏิบัติ อาทิ

๑) การแยกผู้ต้องขังชายและหญิง

๒) การแยกผู้ต้องขังที่เป็นเยาวชน ออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ เว้นแต่เป็นกรณีครอบครัวเดียวกัน

๓) การแยกผู้ต้องขังที่ยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำผิดออกจากนักโทษเด็ดขาด

๔) การแยกกลุ่มผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยง ซึ่งน่าเชื่อว่าอาจไม่ได้รับความปลอดภัยออกจากผู้ต้องขังอื่น

อนึ่ง โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้มีการกำหนดหลักประกันสิทธิผู้ต้องขังที่ยังไม่มีคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำผิดไว้ ว่าจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ดังนั้น เรือนจำและทัณฑสถานพึงให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเหล่านี้ตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติ สำหรับผู้ต้องขังเหล่านี้ไว้แล้ว ดังนี้

๑) การแต่งกายผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี สามารถแต่งกายด้วยเสื้อผ้าส่วนตัว หากผู้ใดไม่มี ให้เรือนจำจัดหาเครื่องแต่งกาย โดยนำเครื่องแต่งกายสำหรับผู้ต้องขังชั้นกลางให้สวมใส่

๒) งานที่ให้ทำจะเป็นเฉพาะที่เกี่ยวกับความสะอาด หรือการอนามัย หรือการสุขาภิบาลส่วนใดส่วนหนึ่งของเรือนจำ อย่างไรก็ตาม หากผู้ใดสมัครใจที่จะทำงานอย่างอื่นก็อาจอนุญาตให้ทำได้ และถ้ามีผลประโยชน์ก็จะได้รับค่าตอบแทน

๓) ให้ติดต่อกับครอบครัว ญาติมิตรตามเวลาที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งทางจดหมายและการเยี่ยมเยียนปกติ โดยอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่

๔) ให้ทนายความเข้าพบปะเพื่อปรึกษาหารือในรูปคดีได้ทุกเวลา เว้นวันหยุดราชการ แต่หากมีความจำเป็น ก็อาจอนุญาตพบได้ โดยสถานที่ในการติดต่อกับทนายความจัดสร้างขึ้นเพื่อการนี้โดยเฉพาะ

๕) ให้นำหนังสือ เครื่องเขียน อุปกรณ์ในการศึกษาอบรมของตนเองมาใช้ได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดต่อความปลอดภัยและความเป็นระเบียบของเรือนจำ

๖) การรับประทานอาหาร อนุญาตให้รับประทานอาหารส่วนตัวได้เมื่อร้องขอ โดยอาหารจะต้องผ่านการตรวจค้นโดยละเอียด

๑.๒ การขังเดี่ยว

ถึงแม้การขังเดี่ยวจะใช้เป็นมาตรการสำหรับการลงโทษผู้ต้องขังที่กระทำผิดวินัย ตามมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ แต่อย่างไรก็ตาม การขังเดี่ยวถือว่าเป็นการลงโทษอย่างรุนแรง การขังเดี่ยวเป็นระยะเวลานาน อาจถือได้ว่าเป็นการทรมาน (กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ข้อ ๗) ดังนั้น การใช้มาตรการขังเดี่ยวต่อผู้ต้องขัง พึงปฏิบัติดังนี้

๑) การขังเดี่ยวให้ใช้ในกรณีที่จำเป็นอย่างยิ่งหรือเป็นมาตรการพิเศษเท่านั้น

๒) ก่อนการขังเดี่ยวควรมีการตรวจสุขภาพก่อน

๓) การขังเดี่ยวควรใช้ในระยะเวลาที่จำกัด ไม่ควรทำเป็นเวลานาน

๔) เจ้าหน้าที่ต้องสังเกตหรือมีการติดตามตรวจสอบ เมื่อมีการเจ็บป่วยขณะขังเดี่ยว จะต้องมีการรักษาพยาบาล

๕) เปิดโอกาสให้มีการทบทวนและอุทธรณ์ได้

อนึ่ง ในการออกแบบห้องขังเดี่ยว จะต้องมีพื้นที่ไม่คับแคบจนเกินไป มีช่องระบายอากาศให้ถ่ายเท มีแสงสว่างธรรมชาติเข้าถึง และมีแสงสว่างที่เพียงพอต่อกิจกรรมหรือความเป็นอยู่ของผู้ต้องขัง

๑.๓ การใช้เครื่องพันธนาการ

การใช้เครื่องพันธนาการเป็นการทำให้ผู้ต้องขังเสียเสรีภาพในการเคลื่อนไหว ซึ่งตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๙ ระบุไว้ว่าห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่ เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังเป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิต หรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น เป็นบุคคลวิกลจริต จิตไม่สมประกอบอาจเป็นภยันตรายต่อผู้อื่น เพื่อป้องกันการหลบหนี เมื่อควบคุมตัวผู้ต้องขังออกไปนอกเรือนจำและเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควร และเมื่อรัฐมนตรีสั่งว่าเป็นการจำเป็นต้องใช้เนื่องด้วยสภาพเรือนจำหรือสภาพการณ์แห่งท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า เจตนารมย์ของกฎหมายต้องการมิให้ใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง ดังนั้น เรือนจำ/ทัณฑสถานจักต้องถือปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้จะใช้เครื่องพันธนาการได้ กรณีที่จำเป็นอย่างยิ่งและตามข้อยกเว้นที่กฎหมายให้อำนาจไว้ กรณีที่มีการใช้ให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

๑) ห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการทุกประเภทกับผู้ต้องขัง เพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางวินัยโดยเด็ดขาด

๒) ให้มีคณะกรรมการพิจารณาถอด/ใส่เครื่องพันธนาการ

๓) มีบัญชีควบคุมการใช้เครื่องพันธนาการ

๔) มีแบบรายงานบ่งบอกพฤติกรรมผู้ต้องขังเพื่อประกอบการพิจารณาถอด/ใส่เครื่องพันธนาการ

๕) มีการใช้เครื่องพันธนาการที่เป็นไปตามรูปแบบและขนาดที่กฎหมายกำหนด

๖) หลีกเลี่ยงการใช้เครื่องพันธนาการเป็นระยะเวลานาน

๑.๔ การใช้กำลังและอาวุธกับผู้ต้องขัง

๑) เจ้าหน้าที่เรือนจำจะต้องไม่ใช้กำลังกับผู้ต้องขัง เว้นแต่สถานการณ์จำเป็นอย่างยิ่งจริงๆ เพื่อรักษาความปลอดภัยและความเรียบร้อยในเรือนจำ หรือเมื่อมีภัยคุกคามต่อบุคคล อาทิ กรณีป้องกันตัว กรณีที่มีความพยายามหลบหนีของผู้ต้องขัง หรือมีการใช้แรงต่อต้านขัดขืนคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งโดยทางตรงหรือทางอ้อม

๒) เจ้าหน้าที่ที่สัมผัสกับผู้ต้องขังโดยตรง ไม่ควรติดอาวุธร้ายแรง เช่น อาวุธปืน เว้นแต่กรณีพิเศษ

๓) เจ้าหน้าที่เรือนจำควรได้รับการฝึกฝนด้านร่างกายเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถควบคุมผู้ต้องขังที่ก้าวร้าวได้

๔) ไม่ควรมอบอาวุธให้แก่เจ้าหน้าที่ที่ไม่เคยได้รับการฝึกฝนการใช้อาวุธ

๕) เจ้าหน้าที่จะต้องไม่ใช้อาวุธปืนแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่เพื่อป้องกันตนเอง หรือป้องกันบุคคลอื่นไม่ให้เสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือป้องกันการหลบหนี โดยจะต้องใช้ตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้อย่างเคร่งครัด ดังนี้

(๑) ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้วาง

(๒) ผู้ต้องขังกำลังหลบหนี ไม่ยอมหยุดเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุดและไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้

(๓) ผู้ต้องขังตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป ก่อการวุ่นวายหรือพยายามใช้กำลังเปิดหรือทำลายประตู รั้ว หรือกำแพงเรือนจำ หรือใช้กำลังกายทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่นและไม่ยอมหยุด เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด

(๔) ถ้ามีเจ้าพนักงานเรือนจำผู้มีอำนาจเหนือตนอยู่ในขณะนั้นด้วย จะใช้อาวุธปืนได้ก็ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานผู้นั้นแล้วเท่านั้น

๑.๕ การเคลื่อนที่/เคลื่อนย้ายผู้ต้องขัง

การเคลื่อนที่หรือเคลื่อนย้ายผู้ต้องขัง หมายรวมถึงการนำผู้ต้องขังออกไปภายนอกเรือนจำในหลายภารกิจ เช่น ทำงานภายนอกเรือนจำ ทำงานสาธารณะ ย้ายเรือนจำ ไปศาล รักษาอาการป่วย เป็นต้น ซึ่งการปฏิบัติงานจะต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วย จึงควรดำเนินการดังนี้

๑) เจ้าหน้าที่เรือนจำพึงดูแลรักษาและตรวจสอบรถยนต์หรือพาหนะที่ใช้รับ-ส่งหรือขนย้ายผู้ต้องขัง ให้อยู่ในสภาพที่สะอาด ปลอดภัย มีการระบายอากาศที่ดีไม่อับทึบ และไม่แออัดหรือทำให้ผู้ต้องขังได้รับความทรมานทางร่างกายจนเกินสมควร

๒) เจ้าหน้าที่เรือนจำพึงระมัดระวังในการใช้เครื่องพันธนาการกับผู้ต้องขัง หากเห็นว่ามีความจำเป็นจะต้องใช้เครื่องพันธนาการ ให้ถือปฏิบัติภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

๑.๖ การรับตัวและควบคุมตัวผู้ต้องขังเข้าใหม่ที่ศาล

๑) ผู้ต้องขังเข้าใหม่พึงได้รับทราบในเบื้องต้นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนภายหลังเข้ามาอยู่ในความควบคุมตัวของเรือนจำ

๒) ผู้ต้องขังเข้าใหม่พึงได้รับอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์สาธารณะที่จัดไว้หรือโทรศัพท์มือถือส่วนตัวติดต่อกับญาติหรือบุคคลใกล้ชิด หรือทนายความ ในการดำเนินการใดๆ ทางกฎหมาย ภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

๓) ผู้ต้องขังเข้าใหม่พึงได้รับอนุญาตให้รับประทานอาหารส่วนตัว และได้รับของเยี่ยมจากญาติตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

๑.๗ การตรวจค้นตัวและการตรวจค้นสิ่งของต้องห้าม

๑) ในการตรวจค้นตัวผู้ต้องขังเจ้าหน้าที่ต้องกระทำด้วยอาการสุภาพ ไม่แสดงกริยาและวาจาใดๆ อันเป็นการดูถูกเหยียดหยาม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง และกระทำโดยปราศจากการใช้กำลัง

๒) การตรวจค้นสิ่งของของผู้ต้องขัง พึงใช้ความระมัดระวังโดยเฉพาะการตรวจค้นสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนา และความเคารพศรัทธา

๓) ขณะทำการตรวจค้นสิ่งของผู้ต้องขังคนใด เจ้าหน้าที่พึงเรียกผู้ต้องขังคนนั้นมาสังเกตการณ์การตรวจค้น หรือให้มีพยานในการตรวจค้นด้วย

๔) หากมีความจำเป็นต้องตรวจค้นแบบสัมผัสร่างกายต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความเจ็บปวดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ภายใต้กรอบความจำเป็นต่างๆ และให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นเพศเดียวกันเป็นผู้ตรวจค้น

๕) การตรวจค้นอวัยวะภายในร่างกายของผู้ต้องขัง จะต้องให้บุคคลที่ผ่านการอบรมการตรวจค้นทางด้านนั้นๆ โดยเฉพาะและได้รับมอบหมายจากผู้บัญชาการเรือนจำเป็นผู้ตรวจค้น

๖) การตรวจค้นแบบเห็นร่างกายจะต้องกระทำในสถานที่เฉพาะที่จัดไว้ ในที่มิดชิด และลับตาคน

๒. ด้านวินัย การลงโทษ และการร้องทุกข์

๒.๑ ด้านวินัยและการลงโทษ

การลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง จะคำนึงถึงหลักการของมนุษยธรรม งดเว้นการลงโทษอย่างโหดร้ายทารุณ ไร้มนุษยธรรมหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง ตลอดจนวิธีการในการพิจารณาปราศจากการตัดสินแบบรวบรัด

๒.๑.๑ ในกรณีที่ผู้ต้องขังกระทำผิดวินัยหรือมีการกล่าวโทษผู้ต้องขัง

๑) จะต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ชี้แจง แก้ข้อกล่าวหาหรือชี้แจงถึงความจำเป็นที่ต้องกระทำการนั้นๆ ลงไปเสมอ

๒) ต้องมีกระบวนการขั้นตอนในการพิจารณาที่เป็นระบบ โปร่งใส

๓) มีการกำหนดระเบียบข้อบังคับและการปฏิบัติทางวินัยไว้อย่างชัดแจ้งเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับรู้และเข้าใจถึงสิทธิและประโยชน์ รวมถึงโทษที่พึงได้รับอันเนื่องจากผลของการกระทำผิดวินัย ด้วยการจัดทำคู่มือสำหรับผู้ต้องขังแจกจ่ายให้ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับกฎ ข้อบังคับ และวินัย จะต้องประกาศให้ทราบถึงคำอธิบายและเหตุผลความจำเป็นที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกครั้ง

๔) การจัดการเรื่องระเบียบวินัยภายในเรือนจำ/ทัณฑสถาน จะต้องไม่ใช้วิธีการให้ผู้ต้องขังด้วยกันเป็นผู้ทำหน้าที่ดำเนินการทางวินัยกับผู้ต้องขังอื่น

๒.๑.๒ ในกรณีเมื่อปรากฏชัดว่าผู้ต้องขังผู้นั้นกระทำผิดวินัยจริง

๑) ผู้ต้องขังควรได้รับการชี้แจงถึงเหตุผลที่มีการนำมาตรการการลงโทษทางวินัยมาใช้กับตนและมีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นหรืออุทธรณ์คำสั่งลงโทษต่อผู้บังคับบัญชาระดับสูงขึ้นไป

๒) ในกรณีจำเป็นและหากเป็นไปได้ ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตให้มีผู้ช่วยเรียบเรียงในการทำคำให้การแก้ข้อกล่าวหา

๓) การลงโทษทางวินัยต้องมีสัดส่วนเหมาะสมตามควรแก่กรณีแห่งความผิด ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

๔) พึงละเว้นการลงโทษโดยให้ขังไว้ในที่คับแคบ หรือให้ลดอาหาร รวมถึงการลงโทษอื่นที่จะเป็นการกระทบต่อสุขภาพกายหรือสุขภาพจิตของผู้ต้องขัง เว้นแต่เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ได้ตรวจร่างกายผู้ต้องขังผู้นั้น และได้รับรองความเห็นเป็นลายลักษณ์อักษรว่าผู้ต้องขังผู้นั้นแข็งแรงพอที่จะได้การลงโทษนั้นได้

๒.๒ ด้านการร้องทุกข์

๑) เจ้าหน้าที่เรือนจำ/ทัณฑสถานพึงเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังที่ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหรือความเป็นไปในเรือนจำ/ทัณฑสถาน สามารถยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ ได้อย่างเต็มที่

๒) ผู้ต้องขังทุกคนพึงมีโอกาสในแต่ละวันที่จะทำคำร้องขอหรือคำร้องทุกข์ต่อผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้มีอำนาจทำการแทน

๓) ผู้ต้องขังยังอาจทำคำร้องขอหรือคำร้องทุกข์ต่อผู้ตรวจราชการกรมในเวลาที่ผู้ตรวจราชการกรมได้มาตรวจที่เรือนจำนั้น รวมทั้งพึงมีโอกาสที่จะพูดคุยกับผู้ตรวจราชการกรมนั้นหรือเจ้าหน้าที่ตรวจการอื่นๆ เป็นการส่วนตัวโดยไม่มีผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าหน้าที่อื่นอยู่ในที่นั้นด้วย

๔) เมื่อได้รับเรื่องราวร้องเรียน/ร้องทุกข์แล้ว ให้เจ้าหน้าที่เรือนจำดำเนินการต่อในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยไม่ชักช้าและปราศจากการเลือกปฏิบัติ เว้นแต่กรณีที่คำร้องขอหรือคำร้องทุกข์นั้นเป็นเรื่องไร้สาระหรือไร้เหตุผล

๕) การร้องทุกข์ของผู้ต้องขังโดยใส่คำร้องที่ตู้รับเรื่องราวร้องทุกข์ที่จัดไว้ให้นั้น เรือนจำ/ทัณฑสถานจะต้องดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง แก้ไข หรือช่วยเหลือตามคำร้องตามควรแก่กรณี โดยมิชักช้า

๖) ในกรณีที่ผู้ต้องขังกระทำการร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้เจ้าหน้าที่เรือนจำบันทึกคำร้องทุกข์พร้อมลงลายมือชื่อผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับคำร้องทุกข์ดังกล่าวนั้น

๗) กรณีที่ผู้ร้องเรียนร้องขอ ต้องมีการปกปิดข้อมูลที่มีการร้องขอหรือร้องเรียนเป็นความลับ

๘) ผู้ต้องขังทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ทำคำร้องขอหรือคำร้องทุกข์ต่อหน่วยงานภายนอกที่มีอำนาจโดยชอบ ทั้งนี้ โดยปราศจากการตัดทอนในเนื้อหา แต่จะต้องอยู่ในรูปแบบและช่องทางที่กำหนด กรณีที่ผู้ต้องขังจะขอรักษาเรื่องที่ร้องเรียนเป็นความลับ ให้สอดหนังสือร้องเรียนไว้ในซองและผนึกที่หน้าซองเขียนคำว่า “ลับ” ซึ่งห้ามเจ้าหน้าที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน เปิดอ่าน ให้มีหน้าที่เพียงจัดส่งไปยังผู้รับเท่านั้น หากเป็นหนังสือร้องทุกข์ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและหนังสือทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา ให้เรือนจำ/ทัณฑสถานจัดส่งกรมราชทัณฑ์ เพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง แต่หากยื่นคำร้องเดียวกันไปยังหน่วยงานอื่นด้วยให้เจ้าหน้าที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน ส่งคำร้องดังกล่าวไปยังบุคคลในหน่วยงานที่ผู้ร้องต้องการให้ส่งไม่ต้องส่งผ่านกรมราชทัณฑ์ และให้ยึดหลักเกณฑ์ในการส่งจดหมายลับ

๓. การเยี่ยมและการติดต่อกับบุคคลภายนอก

๑) ผู้ต้องขังพึงได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับบุคคลภายนอก ภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์และข้อบังคับที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

๒) ผู้ต้องขังชาวต่างชาติพึงได้รับอนุญาตตามสมควรในการติดต่อกับผู้แทนสถานทูตหรือกงสุลของประเทศของผู้ต้องขัง กรณีไม่มีสถานทูตหรือกงสุลของประเทศของผู้ต้องขังตั้งอยู่ ก็ให้ผู้ต้องขังนั้นได้รับการอนุญาตในทำนองเดียวกันในการติดต่อกับผู้แทนการทูตหรือองค์กรระดับประเทศหรือระหว่างประเทศอื่นใดที่ทำงานด้านการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของบุคคลนั้นได้

๓) ผู้ต้องขังพึงได้รับอนุญาตให้ติดต่อกับทนายความ ภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

๔) ผู้ต้องขังพึงได้รับอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมแบบใกล้ชิดจากครอบครัว(Contact Visit) ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ และข้อบังคับที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

๕) ผู้ต้องขังพึงได้รับอนุญาตให้ได้รับการเยี่ยมแบบใช้ชีวิตคู่ (Conjugal Visit) ภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์และข้อบังคับที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

๖) ผู้ต้องขังพึงได้รับข้อมูลข่าวสาร ภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับที่กรมราชทัณฑ์กำหนด

๔. สภาพแวดล้อมทางกายภาพของเรือนจำ

เรือนจำเป็นสถานที่สำหรับควบคุมผู้ต้องขัง ควรจัดให้มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตและการแก้ไขผู้ต้องขัง มีความแตกต่างจากสังคมภายนอกให้น้อย เพื่อเป็นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ควรมีการจัดสถานที่ต่างๆ ให้เหมาะสม ดังนี้

๔.๑ ที่พักอาศัย

๑) เรือนจำพึงจัดห้องนอนผู้ต้องขังให้เหมาะสม กรณีเป็นห้องนอนรวมจะต้องมีการคัดสรรผู้ต้องขังที่จะมาพักรวมกันด้วยความระมัดระวัง เพื่อจำกัดหรือลดความเสี่ยงจากการล่วงละเมิด การใช้ความรุนแรงหรือใช้กำลังข่มขู่กัน และจัดให้มีการตรวจตราตลอดเวลากลางคืนตามสภาพของเรือนจำ

๒) ไม่นำผู้ต้องขังป่วยหรือสงสัยว่าจะป่วยด้วโรคที่สามารถติดต่อกันได้ เช่น โรคติดต่อในระบบทางเดินหายใจ โรคติดต่อทางผิวหนัง ฯลฯ อยู่รวมกับผู้ต้องขังทั่วไป

๓) เรือนจำจะต้องมีการจัดห้องนอนผู้ต้องขังทุกแห่ง โดยคำนึงถึงสุขลักษณะ โดยเฉพาะพื้นที่นอนอย่างน้อยที่สุดต้องไม่น้อยกว่า ๑.๒ ตารางเมตรต่อคน ทั้งนี้เท่าที่จะสามารถกระทำได้ การถ่ายเทอากาศ การระบายความร้อน แสงสว่าง จะต้องมีการตรวจสอบดูแลสภาพให้เหมาะสมกับการควบคุม การรักษาความสะอาดและการทำกิจวัตรประจำวันของผู้ต้องขัง หากพบว่ามีการชำรุด บกพร่อง จะต้องมีการดำเนินการปรับปรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

๔.๒ การจัดการด้านอุปโภคและบริโภค

๑) เรือนจำจะต้องมีการจัดเตรียม จัดเลี้ยงอาหารแก่ผู้ต้องขังในสถานที่ที่สะอาด จัดให้มีการตรวจตรา ควบคุมดูแลตามหลักสุขาภิบาล

๒) เรือนจำพึงจัดหาน้ำที่สะอาดและเพียงพอต่อความจำเป็นในการบริโภคและใช้สอยในการชำระล้างทำความสะอาดร่างกาย เครื่องนุ่งห่ม

๓) ควรจัดให้มีที่อาบน้ำ มีการดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพสะอาด และจัดให้ผู้ต้องขังได้อาบน้ำตามสภาพอากาศและความจำเป็น

๔.๓ การจัดการการขับถ่ายของเสียและสิ่งปฏิกูล

๑) เรือนจำควรจัดห้องสุขา น้ำ อุปกรณ์สำหรับชำระล้างไว้สำหรับผู้ต้องขังให้เพียงพอตามความจำเป็นแห่งสถานที่

๒) ควรจัดให้มีการตรวจตราดูแล บำรุงรักษาระบบการกำจัดสิ่งปฏิกูล การจัดการน้ำเสียและการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

๔.๔ สภาพภูมิทัศน์

เรือนจำพึงจัดสภาพภูมิทัศน์ภายในเรือนจำให้อยู่ในสภาพที่สะอาด เป็นระเบียบ ร่มรื่น จัดมุมพักผ่อนตามความเหมาะสม

๕. การพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง

๕.๑ การศึกษา

เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาที่จัดให้มีขึ้นในเรือนจำ รวมถึงการใช้ห้องสมุดเพื่อค้นคว้าศึกษา โดยเฉพาะผู้ต้องขังวัยหนุ่ม

๕.๒ การทำงาน

๑) ควรส่งเสริมให้ผู้ต้องขังทำงานและฝึกทักษะอาชีพ โดยคำนึงถึงกำหนดโทษ ความแข็งแรงแห่งร่างกาย สติปัญญา อุปนิสัยและฝีมือหรือความรู้ความชำนาญ ผลในทางเศรษฐกิจ ผลในทางอบรม สภาพการแห่งเรือนจำ

๒) หากเป็นไปได้ งานที่จัดให้ทำควรมีลักษณะส่งเสริมหรือเพิ่มความสามารถของผู้ต้องขังในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ

๓) ต้องมีการแบ่งรายได้จากการทำงานให้ผู้ต้องขังตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๔) ต้องจัดให้ผู้ต้องขังมีวันพักผ่อนอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ วัน รวมถึงวันนักขัตฤกษ์ด้วย

๕.๓ กิจกรรมในเรือนจำ

๑) ควรจัดให้มีกิจกรรมเชิงสันทนาการ เชิงศาสนาและวัฒนธรรมแก่ผู้ต้องขังตามความเหมาะสม

๒) ผู้ต้องขังพึงได้รับโอกาสให้ออกกำลังกายกลางแจ้งตามความเหมาะสมแห่งร่างกายและสภาพภูมิอากาศ โดยเรือนจำพึงจัดสถานที่ อุปกรณ์ตามสมควร

๓) ควรจัดให้มีกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม

๕.๔. ศาสนา

๑) ถ้าเรือนจำมีจำนวนนักโทษที่นับถือศาสนาเดียวกันมากพอสมควร ทางเรือนจำนั้นควรแต่งตั้งหรือเห็นชอบให้อนุศาสนาจารย์ของศาสนานั้นๆ มาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเรือนจำนั้น หากนักโทษจำนวนมากเห็นพ้องด้วยเงื่อนไขเอื้ออำนวยก็ควรอนุญาตให้การจัดพิธีกรรมศาสนานั้นเป็นไปอย่างเต็มรูปได้

๒) อนุศาสนาจารย์ดังกล่าวควรได้รับอนุญาตให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในเรือนจำนั้นเป็นประจำ รวมทั้งเยี่ยมเยือนนักโทษที่นับถือศาสนานั้นๆ ตามเวลาอันควร

๓) สิทธิของนักโทษที่จะติดต่ออนุศาสนาจารย์ของตนนั้นจะต้องไม่ถูกปฏิเสธจากทางเรือนจำ ในทางกลับกันหากนักโทษคนใดปฏิเสธที่จะพบกับอนุศาสนาจารย์ของตนก็เป็นสิทธิโดยชอบของนักโทษผู้นั้น

๖. การบริการด้านการแพทย์และอนามัยผู้ต้องขัง

ทุกเรือนจำ/ทัณฑสถาน พึงจัดให้มีสถานพยาบาล โดยมีพยาบาลหรือเจ้าพนักงานเรือนจำที่ผ่านการศึกษาอบรมทางด้านการพยาบาลประจำเรือนจำ/ทัณฑสถาน และต้องประสานงานกับแพทย์ผู้ควบคุมอนามัยผู้ต้องขังสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เข้ามาให้การตรวจและรักษาเป็นประจำด้วย โดยผู้ต้องขังย่อมได้รับสิทธิตามข้อกฎหมายและตามหลักสิทธิมนุษยชน ดังนี้

๖.๑ การรักษาพยาบาล

๑) เรือนจำพึงจัดให้มีการตรวจสุขภาพผู้ต้องขังเข้าใหม่ทุกคนโดยทันที เมื่อมีการรับตัวเข้าสู่เรือนจำ หรือถ้าไม่สามารถตรวจ ณ วันนั้นได้ ก็ให้ตรวจร่างกายผู้ต้องขังในวันอื่นโดยเร็ว ทั้งนี้ เพื่อป้องกันโรคติดต่อและให้การรักษาพยาบาลตามความจำเป็นและเหมาะสม

๒) เมื่อเจ็บป่วยระหว่างควบคุมตัวในเรือนจำ เรือนจำพึงให้ผู้ต้องขังดังกล่าวได้รับการรักษาพยาบาลและการดูแลทางการแพทย์โดยทันที ตามสิทธิที่ผู้ต้องขังได้รับ (หากผู้ต้องขังมีสิทธิในการรักษาพยาบาลตามสิทธิของข้าราชการ หรือการประกันชีวิต ผู้ต้องขังดังกล่าวสามารถขอรับการรักษาพยาบาลตามสิทธิของตนเองได้) หากเกินขีดความสามารถที่จะทำการรักษาภายในสถานพยาบาลเรือนจำ หรือเป็นกรณีฉุกเฉินจะต้องได้รับการส่งตัวออกไปรับการบำบัดรักษาตัว ณ สถานพยาบาลภายนอกเรือนจำ หรือส่งต่อไปรับการรักษายังโรงพยาบาลที่มีศักยภาพในการดูแลที่สูงขึ้น (มีความพร้อมของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ หรือมีเครื่องมือตรวจพิเศษต่างๆ) ตามความเห็นของแพทย์โดยไม่ชักช้า

๖.๒ สุขอนามัยส่วนตัว

๑) ควรให้ผู้ต้องขังได้มีการดูแลทำความสะอาดร่างกาย โดยจัดหาน้ำใช้และจัดสรรของใช้ในการทำความสะอาดเพียงพอตามความจำเป็น

๒) เรือนจำต้องพึงดูแลในเรื่องความสะอาดเรียบร้อยของผมและหนวดเคราของผู้ต้องขังอย่างสม่ำเสมอ

๖.๓ การจัดสถานพยาบาล

๑) เรือนจำพึงดูแลให้บริเวณอาคารสถานพยาบาลแยกเป็นเอกเทศ สำหรับเฉพาะให้ผู้ต้องขังป่วยนอนพักฟื้น จัดสภาพแวดล้อมให้สะอาด อากาศถ่ายเทให้สะดวกและมีแสงสว่างเพียงพอ

๒) บริเวณสถานพยาบาลควรมีการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยอย่างเหมาะสม และเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เช่น บริเวณคัดกรองผู้ป่วย บริเวณตรวจโรค และรักษาพยาบาล บริเวณสำหรับสังเกตอาการผู้ป่วย/ที่นอนพักฟื้น บริเวณแยกสำหรับผู้ต้องขังโรคติดต่อ มีการป้องกันโรคติดต่อและระบบป้องกันการติดเชื้อและบริเวณจัดเก็บ/รับจ่ายยา เป็นต้น

๓) สถานพยาบาลทุกแห่ง อย่างน้อยต้องจัดให้มีพยาบาลหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายดูแลเรื่องการรักษาพยาบาล การควบคุมป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขัง

๔) สถานพยาบาลต้องจัดให้มียาพื้นฐานประจำสถานพยาบาล เพื่อใช้ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นตลอดจนเครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์ให้พร้อมในการรักษาพยาบาลผู้ต้องขังป่วย

๗. การเข้าถึงบริการ และสวัสดิการผู้ต้องขัง

๗.๑ อาหารและน้ำดื่ม

๑) ผู้ต้องขังควรได้รับอาหารที่สะอาด มีประโยชน์และคุณค่าตามความจำเป็นแห่งสภาพร่างกาย พื้นฐานแห่งวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา

๒) เรือนจำต้องจัดหาน้ำดื่มที่สะอาด เพียงพอต่อความจำเป็นของร่างกายผู้ต้องขัง

๗.๒ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และที่นอน

๑) ผู้ต้องขังที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ใส่เสื้อผ้าที่จัดหามาเอง เรือนจำจะต้องจัดหาเสื้อผ้าที่เหมาะสมกับสภาพอากาศแก่ผู้ต้องขัง ดูแลให้มีการทำความสะอาดโดยคำนึงถึงสุขอนามัยและความจำเป็น อีกทั้งไม่มีลักษณะที่เป็นการเหยียดหยามหรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง

๒) เรือนจำจะต้องจัดสรรเครื่องนอนให้ผู้ต้องขังทุกคนอย่างเพียงพอตามความจำเป็น จัดให้มีการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ดี มีการทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ จัดให้เป็นระเบียบ